

Президентсько-вборчі парадокси

Вербальні ножиці тактики президента

» стор. 4

Дім там, де про тебе думають

Двоповерхові квартири для переселенців: як громада на Полтавщині утримує цінні трудові кадри

» стор. 10

Великий стрибок

Їхав на чемпіонат Європи по новий світовий рекорд, натомість поповнив свій арсенал нагород іще однією золотою медаллю

» стор. 11

Україна молода

Середа, 1 листопада 2023 року

№44 (5956)

Учорашні курси НБУ:
1 \$ = 36,366 грн
1 € = 38,562 грн

У гостях добре жити, як не змушують робити

Європа ставить умови українським біженцям: працюйте або вертайтеся додому

» стор. 5

Довга дорога з дому, а ще довша — додому.

Олександр Коваленко
військово-політичний оглядач

«Три загальновійськові армії зараз залучені до наступу на маленьке містечко (Авдіївку — Ред.), площею менш як 30 квадратних кілометрів, і по фронту — близько 30 кілометрів. Найближчі три тижні можуть стати вирішальні, адже вони чітко покажуть, якими ресурсами командування РОВ готове ще оперувати, а точніше — жертвувати, для досягнення своїх цілей».

■ БЕЗПЕКА

Протирозривна розробка

У поле вийшла машина харківського виробництва, що готуватиме територію до розмінування

Лариса САЛІМОНОВИЧ

Міжрегіональний центр гуманітарного розмінування та швидкого реагування ДСНС отримав для роботи першу вітчизняну машину, що значно спростить роботу саперів. Зовні технічна новинка схожа на трактор, оснащений котком, автоматичним пультом управління та камерами відеоспостереження. Ці характеристики дозволяють знищувати протипіхотні та протитанкові міни без ризику для життя операторів.

Виробництво харківської моделі завершилося ще в серпні. За інформацією пресслужби обласної військової адміністрації, вона пройшла випробування у бойових умовах і з початку використання вже підірвала понад 300 протипіхотних мін різного зразка.

«Особливою перевагою є те, що ця техніка проста у використанні, обслуговуванні та ремонті, — повідомив начальник ХОВА Олег Синегубов. — За кошти обласного бюджету ми придбали два такі екземпляри вартістю 5,6 мільйона гривень кожний. Для порівняння: ціна аналогічних закордонних механізмів стартує від 500 тисяч євро. Машина нашого виробництва не поступається закордонним аналогам ні за ефективністю, ні за швидкістю, ні за якістю проходження ділянок, де відбувається розмінування».

Окрім двох технічних новинок, нині в регіоні задіяно 8 одиниць спеціалізованої техніки для виявлення та знешкодження вибухонебезпечних предметів. З їх допомогою сапери обстежили понад 88 гектарів територій, знищивши понад 126 тисяч ВПН.

«Завдяки тому, що ремонт цієї техніки є доступним (вона створена на потужностях, розташованих в області), ми маємо можливість швидко та якісно відновлювати її й повертати в роботу, — повідомив директор Департаменту цивільного захисту ХОВА Іван Сокол. — При ушкодженнях середньої тяжкості ремонт триває від 3 годин до однієї доби. У випадку, якщо машина зазнає значних пошкоджень або її повністю розірве, відновити її можна впродовж трьох діб. Адже всі її деталі легкозамінні, на противагу закордонним аналогам, які іноді доводиться ремонтувати впродовж кількох місяців або пів року».

Про нову розробку для саперів повідомив і міністр цифрової трансформації Михайло Федоров. Ідеться про автономний дрон для пошуку мін ST1. Він обладнаний когущкою індуктивності та сенсорами, що дають змогу облітати перешкоди на низькій висоті. На його борту міститься потужний мікрокомп'ютер, який обробляє дані та передає їх операторам у режимі реального часу. «Технічна новинка працює у 4 рази швидше за людину, — каже Михайло Федоров. — Це значно прискорить процес розмінування територій та зробить його безпечнішим. Наприклад, сапери ДСНС, ЗСУ, Нацполіції зможуть із безпечного місця керувати дроном та шукати міни».

Наразі розробники активно тестують експериментальний зразок у польових умовах, працюють над удосконаленням моделі й готуються до масштабування виробництва. ■

■ НА ФРОНТІ

Як бандерівці вже дійшли й до окраїн

Українські бійці зупиняють «м'ясні» атаки ворога і нищать їхній арсенал далекобійною артилерією

Лариса САЛІМОНОВИЧ

Командувач Сухопутних військ України генерал-полковник Олександр Сирський повідомив, що російські війська «значно посилили своє угруповання» під Бахмутом і перейшли від оборонних дій до більш «активних». Гостро залишається ситуація і на Запоріжжі. Утім, незважаючи на посилення мобілізаційного ресурсу ворога, геолокаційні дані за 30 жовтня свідчать про те, що наші бійці впевнено захищають територію від орків поблизу Курдюмівки, розташованої неподалік Бахмута. А також мають успіх на Мелітопольському напрямку, значно просунувшись уперед на захід від Роботиного.

Вороже підкріплення надійшло і до Авдіївки, яка залишається найгарячішою точкою фронту. За даними військово-політичного оглядача Олександра Коваленка, окупанти під час атак там і далі застосовують суїцидальну тактику прориву. У результаті за кілька останніх тижнів втрати ворога під містом перевищили ті, які рашисти понесли у боях за Бахмут і Вугледар.

Тетяна РУДЕНКО

Європейський інститут Чорнобиля за підтримки Українського культурного фонду представили першу віртуальну екскурсію для VR-шоломів у Національному музеї Чорнобиля. Головна мета проекту Chornobyl X — підкреслити історичну значущість та важливість Чорнобиля для самоідентифікації українців та усього світу.

Упродовж останніх чотирьох місяців відбувалася перша діджиталізація експонатів та архівів Національного музею «Чорнобиль». За цей час спеціалісти Європейського інституту Чорнобиля відсканували понад тисячу експонатів та документів, які сьогодні мають історичну цінність. Цифрова колекція високоякісних 3D-моделей та фотографій документів, артефактів та експонатів тепер буде доступна в онлайн-архіві для дослідження.

Однак головною особливістю проекту Chornobyl X є створення першої віртуальної екскурсії в Національному музеї «Чорнобиль» для VR-шоломів на основі оцифрованих експонатів. Відвідати віртуальну екскурсію може кожен у музеї з 1 листопада.

Інноваційний проект Chornobyl X об'єднує технології, культуру та історію в єдиному просторі, надаючи можливість дослідити історію Чорнобиля в новому світлі, та змінює спосіб, яким ми сприймаємо історію та культурну спадщину. Завдяки VR-екскурсії відвідувачі музею можуть не лише роздивлятися експонати у віртуальному форматі, а й почути їхні історії. Проект включає різноманітність контенту, від експонатів чинної експозиції музею до унікальних об'єктів

На думку експерта, Авдіївка, по суті, перетворюється на колосальну ганьбу для противника. «Три загальновійськові армії зараз залучені до наступу на маленьке містечко, площею менш як 30 квадратних кілометрів, і по фронту — близько 30 кілометрів, — каже він. — Найближчі три тижні можуть стати вирішальні, адже вони чітко покажуть, якими ресурсами командування РОВ готове ще оперувати, а точніше — жертвувати, для досягнення своїх цілей».

Почали підозрювати щось недобре і кремлівські військкори, які висвітлюють тактику ведення боїв загонів «Шторм-Z». Вони пишуть у телеграмі, що на Авдіївському напрямку і на південному фланзі Бахмута рашистські підрозділи знищуються за кілька днів активних дій. У середньому, їхні втрати становлять від 40 до 70 відсотків особового складу. Дописувачі також часто критикують військовий вишкіл новобранців і небажання командування враховувати це при постановці завдань.

Дистанційний формат ведення війни далі набирає обертів. У Центрі стратегічних комунікацій ЗСУ підтверди-

ли знищення стратегічного об'єкта системи ППО на західному узбережжі тимчасово окупованого Криму. А кількама днями раніше всюдисуща ракета АТАСМС знешкодила подібну систему в приміській зоні Луганська. У свою чергу, високоточний снаряд наших артилеристів вдало приземлився в районі Новодонецького на ворожий танк Т-72Б3, який належав 37-й окремій механізованій бригаді збройних сил московії.

В самому Мордорі цього тижня теж неспокойно. Ненависть до інших народів, яка сіється там на всіх пропагандистських каналах, матеріалізувалася днями у єврейські погроми в дагестанському аеропорту. Чергове біснування російських нацистів зчинило неабиякий галас у західних ЗМІ, тому вже похований у холодильнику путін несподівано воскрес для проголошення нової ідеологічної мантри. «Події у Махачкалі вчора ввечері інспіровані в тому числі через соціальні мережі, — сказав він. — Не в останню чергу — з території України руками агентури західних спецслужб». Словом, бандерівці вже дійшли й до їхніх окраїн. ■

■ МУЗЕЙНИЙ ПРОВУЛОК

«Чорнобиль» стає віртуальним путівником у минуле

Відскановано понад тисячу експонатів та документів Національного музею

Віртуальна екскурсія у VR-шоломах.
Фото надане Solaris agency.

архівних фондів, таких, як, зокрема, документи, фотографії, мапи радіації, які раніше не були доступні широкому загалу. Екскурсанти можуть відвідати просто з музею Чорнобильську зону відчуження навіть під час обмежень воєнного стану — завдяки вражаючій реалістичності VR-екскурсії.

Розробив VR-екскурсію режисер Валерій Коршунов, голова Європейського інституту Чорнобиля, дослідник

культурної спадщини Чорнобиля, котрий має понад 5 років досвіду у створенні імерсивних проєктів на важливих соціальних темах. Він коментує: «Масштабне знищення культурної спадщини під час війни є трагічною реальністю. Адже втрата культурної спадщини — це втрата історії та частини ідентичності. Українці сьогодні потребують популяризації інформації довкола трагедії Чорнобиля та залучення нових по-

колій до розмов про неї. Ця травматична історія стала основою самоідентифікації нашої країни, адже мала великий вплив на становлення України як держави, тож інформаційна грамотність щодо цієї теми надзвичайно важлива. Цей проєкт — реальна можливість зберегти, залучити до вивчення та передати цінну культурну спадщину про Чорнобиль майбутнім поколінням за допомогою сучасних технологій». ■

Валентина ГРИГОРЕНКО

Львівська національна наукова бібліотека України імені Василя Стефаника завершила формування цифрової колекції «Книжкова спадщина Наукового товариства імені Шевченка (1874—1913)». Проект приурочено до 150-ліття від часу заснування зведеного всеукраїнського осередку: спершу як літературної інституції, а від 1892 року — як центру різноматематичних наукових студій. Роботу активізувала загроза втрати рідкісних видань в умовах нинішньої російсько-української збройної агресії.

Нагадаємо, НТШ особливого розквіту досягло в період головування Михайла Грушевського (1897—1916). Діяльність Товариства у непрості часи приривнювалася за значенням та обсягами до статусу академії наук, одним з активних діячів був Іван Франко. Рідкісні та цінні видання з книжкової спадщини НТШ зараховано до наукових об'єктів, що становлять національне культурне надбання, ще 2001 року Урядовою постановою № 1709 від 19 грудня. Тож створення цифрової колекції та надання вільного відкритого доступу до неї користувачам — це візія і необхідність. Проект, який реалізовано за підтримки Українського культурного фонду, дає друге життя україноцентричним працям, створеним на межі XIX—XX століть.

■ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ

Знайомство з «Лимерівною»

Твори 82 авторів, статuti і регуляміни оцифрували львівські бібліотекарі

Вагому частину колекції становлять художні книжки. З-поміж них чимало перших окремих видань творів тогочасних українських письменників. Скажімо, перше окреме видання п'єси Панаса Мирного «Лимерівна» (1892) та перша поетична збірка Павла Грабовського «Пролісок» (1894).

Важливим складником колекції «Книжкова спадщина Наукового товариства імені Шевченка (1874—1913)» стали статuti, регуляміни (документи з додатками), відозви та інші нормативні й громадсько-політичні видання, які відображають різні напрями діяльності НТШ. Найбільше серед оцифрованих друків — науковий з історії, мовознавства, літературознавства, етнології, природознавства. Представлено також монографічні багатомні дослідження і невеликі за обсягом статті з неперіодичних, періодичних і продовжуваних збірників, низку бібліографічних праць.

Загалом серед оцифрованих друків — твори 82 авторів, зокрема Бориса Грін-

Рідкісні видання НТШ оцифрували, бо існують загрози їх втрати у період російсько-української війни.

Фото надане Бібліотекою.

ченка, Олександра Барвінського, Олени Пчілки (Ольги Косач), Лесі Українки (Лариси Косач-Квітки), Ярослава Гординського, Осипа Маковея, Михайла Коцюбинського, Степана Руданського та інших знаних учених і письменників.

З цифровою колекцією «Книжкова спадщина НТШ (1874—1913)» можна ознайомитися в електронному каталозі Львівської національної наукової бібліотеки Украї-

ни імені Василя Стефаника у розділі «Цифрові колекції». Доступ до головної сторінки — за посиланням: <https://www.lsl.lviv.ua/index.php/uk/golovna2/>. На напис угорі «Каталог тимчасово недоступний» не варто зважати. У верхньому лівому куті потрібно натиснути на «Вхід» і ввести у віконечко «Номер читачького квитка» — НТШ, «Пароль» — 150, далі продовжувати пошук за потрібними параметрами. ■

■ ЕКОСИСТЕМА

Відтворення лісосвіту

Восени вкорінилося понад 400 тисяч нових дерев

Людмила НІКІТЕНКО

Осінь лісокультурна кампанія триває у філіях Вінниччини, Черкащини та Кіровоградщини. Тож наразі лісівники центру країни вже висадили 406,2 тис. майбутніх дерев. Як повідомили «УМ» у Центральному лісовому офісі, цією кількістю заліснили 64,3 га площ, а також доповнили 38,1 га ділянок лісових культур.

«Лісокультурна кампанія набирає обертів, тож на Черкащині восе-

ни відтворено ліс на площі 28,7 га, на Кіровоградщині нові ліси висаджено на 26,2 га, а лісовідновлення — на 4,8 га. Водночас на Вінниччині лісорозведення та лісовідновлення — на 2,3 га відповідно», — розповідають у Центральному лісовому офісі.

Серед цьогорічних пріоритетів осінньої лісокультурної кампанії лісівники називають створення лісів нової якості. «Відходимо від монокультур, адже мішані насадження менш вразливі до шкідників, хвороб і

пожеж, — пояснюють лісівники. — А майбутнє лісокультурних кампаній — це закрита коренева система сіянців, які мають кращу приживлюваність і дають більший річний приріст».

Спеціалісти уточнюють, що лівову частку лісів буде створено там, де їх ніколи не було. «Висаджуємо ліси на деградованих землях та землях запасу філій, які до цього не заліснювались через відсутність ресурсу. Зокрема, понад 140 га нового лісу восени висадять у філії «Долинське лісове господарство» на Кіровоградщині. До реформи тут не мали змоги заліснити ці ділянки через відсутність коштів», — наголошують у Центральному лісовому офісі.

Нагадаємо, що цієї весни філії Центрального лісового офісу висадили 9,3 млн штук сіянців на площі 1 тис. 640,4 га. ■

■ НА П'ЄДЕСТАЛІ

Сміла сила юніорів

Юні черкащани здобули 12 призових місць на міжнародному турнірі з таеквондо

Людмила НІКІТЕНКО

Черкаські спортсмени взяли участь у 17-му міжнародному турнірі з таеквондо Mazovia Masters Cup, який відбувся у польському місті Цеханув, що за 100 кілометрів північніше Варшави.

«Загалом на змагання прибули 700 спортсменів з 9 країн. Наша черкаська команда, у якій були і спортсмени з міста Сміла, складалася з 14 осіб», — розповідає «Україні молодій» тренер таеквондистів Євген Грицай.

Юні черкащани показали хороший результат, здобув-

ши 12 призових місць. Тож вітаємо, каже Євген Грицай, чемпіонів та призерів міжнародного турніру: 1-ше місце — Каріна Гордієнко, Іван Коврижкін, Андрій Зозуля та Денис Поляруш; 2-ге місце — Назар Кочмар, Матвій Кучеренко, Єва Малишева, Ігор Стоколяс, Артем Бойко; 3-тє місце — Олександр Ілляшенко, Вадим Зіздок, Мар'яна Кравченко.

«Окреме вітання нашим юніорам, які вибороли перше загальнокомандне місце міжнародного турніру», — говорить тренер, який навчає бойового мистецтва

Таеквондисти Черкащини — серед чемпіонів та призерів міжнародного турніру Mazovia Masters Cup.

Фото надане Євгеном Грицаєм.

таеквондо близько 200 черкаських спортсменів віком від 11 до 20 років. Пан Євген працює тренером уже 10 років поспіль. І чергове здобуття перемог його підопічними у Польщі — свідчення результативності такої роботи.

13-річний смілянин Артем Бойко, який зайняв дру-

ге місце у міжнародному турнірі, розповідає, що займається цим видом спорту з 8 років. «Мене це дисциплінує і загартує», — говорить юний спортсмен.

Тепер черкаські таеквондисти під керівництвом тренера Євгена Грицая почали готуватися до змагань на Кубок України в Ужгороді. ■

■ ПРОСВІТА

Без шароварщини та кліше

Про «політичне хуліганство» як спосіб спротиву радянській системі, звичаї студентів та арттринок можна дізнатися на новому ресурсі

Євдокія ФЕЩЕНКО

Вільний доступ до відеолекцій, відеоінтерв'ю та бібліотеки надає новий освітній портал «УКультура». Принцип роботи проекту — «з любов'ю, без шароварщини та кліше».

Лекції з історії української культури, що розміщені на платформі, на тепер є єдиним в Україні курсом у цифровому форматі, який відповідає загальній програмі та вимогам Міністерства освіти і науки та може використовуватися як альтернативний підручник для вищих навчальних закладів.

Загалом, у відеолекціях, інтерв'ю, статтях, вміщених на платформі, провідні українські й закордонні археологи, економісти, історики, культурологи, митці, критики та багато інших фахівців діляться знаннями й досвідом, перетворюючи інформацію на сенси. Тож сайт цікавий усім: і школярам, і студентам, і людям із великим багажем знань. Щотижня інформація на «УКультура» оновлюється.

Портал містить матеріали у трьох форматах. Початковий — це «Дивитися», він містить відеолекції. «Слухати» — для тих, хто не бачить. У нього додано начитані диктором тексти, котрі у відеоформаті представлено у вигляді слайдів. А також «Читати» — для тих, хто не чує.

Проект заснувала професорка Києво-Могилянської академії Лариса Довга. Незмінним консультантом та науковим редактором є професорка НаУКМА, всевітньо відома історикиня Наталія Яковенко. Науковиця коментує: «УКультура» розповідає про українську культуру не через перелік дат, імен і фактів, а через історію про людей. Про що вони мріяли, яким був їхній побут, якими цінностями вони керувалися, що їх надихало. І головне, шукає відповідь на запитання, як ці історії впливають на нас і визначають наше сьогодні».

Вже викладено 16 лекцій та 17 інтерв'ю, в яких охоплена різна проблематика. Віктор Горобець розповідає про політичний і культурний феномен козацтва. Валентина Шандра — про українські землі у складі Російської і Австрійської імперій другої половини XVIII — першої половини XIX століття. Максим Яременко — про життя та звичаї студентів ранньомодерного періоду; Наталія Яковенко — про «політичне хуліганство» як спосіб спротиву радянській системі; Світлана Стоян — про засади функціонування арттринку; а Юлія Федів — про те, що таке культурний менеджмент і навіщо це Україні.

Професорка НаУКМА Лариса Довга коментує: «Проект «УКультура» присвячений саме нашим здобуткам — тому, що відбувалося в Україні; тому, що тут з'явилося; тому, чим ми можемо поділитися з людством як своїми важливими надбаннями».

«УКультуру» створили на гроші приватних благодійників. Вже вдалося запуснути польськомовну сторінку платформи. Готується англійська версія сайту. Це надзвичайно важливо, щоб іноземці знали про Україну не тільки через війну, а й тому, що українці є носіями давньої та сучасної культури. ■

ПАСЬЯНС

Президентсько-виборчі парадокси

Вербальні ножиці тактики президента

Тетяна ПАРХОМЧУК

Що там з виборами? Будуть чи ні в 2024 році? До недавнього часу в політичному повітрі витав лише флер усіх владних довоклавборчих вихлопів.

Але кілька днів тому, під час свого візиту до Чеської Республіки, голова Верховної Ради України Руслан Стефанчук уже досить серйозно в Празі заговорив про вибори.

Отже, спікер парламенту вже не водить манівцями щодо виборчої теми, як це робив раніше, а каже конкретно, що рішення про вибори під час війни може бути ухвалене після вивчення досвіду інших країн.

І яке раптове прозріння: Стефанчук наголосив, що у демократичній країні, якою є Україна, проведення виборів «дуже важливе, щоб не було застою у владі».

Але все одно для їх проведення потрібно вирішити щонайменше п'ять важливих питань.

Як дорослі пацани, можновладці реально розуміють, що їм світить, а що ні, та усвідомлюють якість сприйняття їх свідомою частиною суспільства.

Тому у виголошенні спікером ВРУ п'ять умов для реальності виборів уже в наступному, 2024-му, році загорнуто нестикування, що їх ні президентська вертикаль, ні пропрезидентська парламентська сила ніяк не змогли заварити. Просто немає матеріалу. Диктаторський припай в Україні не працює.

А не зварюється воно з причин, котрі Банкова ніколи не озвучить у голос.

Однак їх достеменно знають президент із Єрмаком. Або Єрмак із президентом.

Ми ж складаємо пазли з поведінки, фактів і заяв. Як-от одна з останніх, просто черговий перл для світу від президента України Володимира Зеленського, винесений у заголовок інтерв'ю журналу Time: «Ніхто не вірить у перемогу так, як я. Ніхто». Цим він сам підтвердив, що народ України зневірився, не бачить у своїй владі схильності здатності та спроможності діяти не підкилимно, а відкрито; розчарувався у її інтелектуальному потенціалі.

Навіть міністра цифрової трансформації Федорова звинувачують у некомпетентності через діру в «Дії» і що таким може бути й новий, уже функціонуючий, єдиний електронний реєстр військовозобов'язаних «Оберіг», до якого можуть отримати доступ вороги. До всіх даних не лише військовозобов'язаних, а й їхніх родин.

Такий пасаж Зеленського ще можна вважати й закидом західним партнерам. Проте природніше слова про віру в перемогу звучали б з уст когось із військових з поля бою — рядових чи генералів, а не хоч і верховного головнокомандувача, та все ж тилового.

Вибиратимуть не всі?

Отже, вибори! Як повідомив Стефанчук, він звернувся до своїх колег-парламентаріїв із багатьох країн з проханням поділитись їхнім досвідом: чи проводили вони, чи не проводили вибори під час війни.

Натомість, за словами Стефанчука, для проведення виборів під час війни необхідно вирішити п'ять-шість дуже важливих проблем, перша з яких — як забезпечити правом голосувати та бути обраним до органів влади українських військовослужбовців.

Друге питання, яке необхідно вирішити, — яким чином братимуть участь у голосуванні українські біженці, яких сьогодні за межами України близько семи мільйонів.

Третє важливе питання — організувати вибори на тимчасово окупованих територіях.

Четверте питання — фінансування виборів.

П'яте питання — можливість вільного доступу до медіа, але, за словами Стефанчука, не дати росії використовувати свободу слова для поширення своїх наративів усередині країни.

А тепер зупинимось на декотрих тезах.

Наприклад, участь військових у виборах. Але ж Банкова їх боїться. Звісно, вона намагається створити свій військово-політичний легіон. Імовірно, ставку робитимуть і на популярних військових блогерів.

Проте за нинішніх обставин узяти участь у виборах чимало військових просто не зможуть.

А сприяти їм держава навряд чи захоче, бо це не когорта «зелених».

Далі, чи не буде порушено права тимчасово переміщених осіб? Адже це також питання, чи вони є електоратом «Слуги народу» й Зеленського?

Цікаво наразі виглядає і теза Стефанчука про свободу слова. Тобто спікер каже про необхідність забезпечення доступу всіх суб'єктів виборчого процесу до медіа. Але ж саме ця влада зробила все, щоб незручні українські ЗМІ опинилися у підпіллі, а ті, хто має альтернативну від Банкової думку, не потрапляли на канали «Єдиних новин».

Тепер щодо грошей на вибори. В одному з інтерв'ю президент Зеленський сказав, що на вибори в Україні необхідно 5 млрд, — вочевидь доларів. Це величезна сума. Саме на вибори вистачило б цієї цифри в гривнях. Але, гадаємо, ці гроші підуть і для його політсили, щоб так-сяк оживити соціальні потреби українців. За всієї цинічності Банкової вона ж розуміє, що в Україні 70 відсотків населення живе вдалеко за межею бідності.

Отже, нещодавно Зеленський сказав: якщо війна продовжиться, то він балотуватиметься на пост президента, бо «не покидати ж Україну в такій ситуації». А якщо війна закінчиться — балотуватись не буде.

Правду кажучи, попри заяви, важко зрозуміти, будуть вибори чи ні. Але це дуже схоже на намагання всієї зеленої команди всидіти на двох стільцях.

Володимир Зеленський: Другий термін без варіантів.

Може бути, заява чинного президента обумовлена тим, що навіть його оточення вважає, що після Нового року в Зеленського не буде жодного шансу переобратись. А це означає, що із Зеленським перестають рахуватись й іграми «іду—не йду на другий термін» він стримує бюрократичний апарат, аби той не розбігся.

Засватати Залужного

Якщо Зеленський не переобирається, вся ця бюрократична зелена компашка почне шукати собі інший політичний дах.

Наприклад, генерал Валерій Залужний не обмовився жодним словом, що він піде на якісь вибори, але немає сумнівів у тому, що до нього після Нового року попливуть потоки захоплених «сватачів» у владу з надією, що він візьме участь у виборах президента. Або підуть до інших. Бо якщо Зеленський

новище Зеленського погіршувалося і його рейтинги падали, то через рік повномасштабного вторгнення ставлення до нього покращилося — як до людини, яка уособлювала боротьбу українського народу, є президентом і верховним головнокомандувачем.

Політолог Петро Олещук вважає, що Зеленський узагалі не піде з політики, оскільки перетворився на значиму і впізнавану фігуру не лише української, а й світової політики. Олещук не виключає, що згодом Зеленський може опинитись у керівництві якимись міжнародними інституціями.

До 2019-го Зеленського знали винятково як коміка та продюсера у кінобізнесі. Його багато критикували за некомпетентність та недосвідченість, з якими він ішов на посаду очільника держави. Та й сам Зеленський, очевидно, не зовсім розумів, з якими викликами доведеться

пригадав, як своїми зверненнями до парламентів і міжнародних організацій на початку повномасштабного вторгнення український лідер суттєво впливав на суспільні настрої в різних країнах світу. І, відповідно, достатньо серйозно їх переорієнтував на більшу підтримку України.

Тож — вибори? Послідований ти наш!

Згідно з Конституцією, чергові парламентські вибори мали відбутись в Україні цієї осені, а президентські — у березні 2024 року. Проте Конституція України забороняє проводити вибори в умовах воєнного стану. Західні ж союзники України неодноразово натякали, що хотіли б проведення виборів, попри війну.

23 серпня у Києві сенатор США від Республіканської партії Ліндсі Грем заявив, що вибори в Україні наступного року мають відбутись, навіть в умовах війни. На його думку, «вільні та чесні вибори, навіть під час нападу» на Україну, можуть продемонструвати, чи країна змінилась у питанні корупції.

На той час заяви Володимира Зеленського щодо виборів звучали так, ніби він відбивався від їх проведення.

І пройшло декілька місяців, Зеленський уже сказав, що якщо війна не закінчиться — піде на вибори, закінчиться — не піде.

У 2020 році він так само впевнено заявляв, що якщо не зуміє закінчити війну, то на посаду президента потрібна інша людина.

А в 2019 році переконував українців, що не піде на другий термін.

Якими будуть подальші заяви — не суть.

Адже свого часу гасло Порошенка: «Армія. Мова. Віра», з якими він програв вибори, стали гаслами Зеленського, котрий свого часу брав їх на кпини.

Важливо те, що цей генератор випадкових чисел і людина настрою одного дня — не має твердої політичної стратегії. Не кажучи вже про відсутність внутрішньої доктрини, стержня. Він просто під певну ситуацію видає відповідну емоцію. А взагалі, саме так і брешуть представники авторитарних режимів. ■

Попри заяви, важко зрозуміти, будуть вибори чи ні. Але це дуже схоже на намагання всієї «зеленої» команди всидіти на двох стільцях.

не обереться, то його політична сила розсиплеться. Позаяк три чверті депутатів від «Слуги» точно не будуть обрані на наступних виборах. Тому їм немає сенсу слухатись Зеленського та виконувати його чи Єрмака вказівки. Вони теж почнуть шукати для себе інші політичні притулки.

Також напівтуман довкола виборів, імовірно, спрямований на те, аби переконати партнерів провести гібридні вибори. Або, як кажуть на росії, електоральну процедуру. Пограти у вибори, мовляв, оскільки війна, то можна просто перепризначити себе президентом. А далі — розберемось по ходу п'єси.

Ярмарок шансів

Ще на початку 2023 року декотрі українські політологи вважали, що війна вплинула на шанси Зеленського переобратись на другий термін.

Скажімо, професор Києво-Могилянської академії і науковий директор Фонду Демініціативи Олексій Гарань констатував: якщо напередодні 24 лютого 2022 року політичне ста-

з'ткнулись.

Іноземна преса почала відзначати як героїзм українського народу в боротьбі з російською навалюю, так і рішучість самого президента. Його портрети почали часто з'являтися на обкладинках світових журналів.

З початку великої війни одразу було зрозуміло, що, окрім поля бою, Україні доведеться вести ще й запеклу інформаційну війну — як усередині країни, так і на міжнародній арені. І саме вміння правильно комунікувати, на погляд більшості політеспертів, виявилось найсильнішою стороною Зеленського як президента держави, що воює.

І тут сила не в тому, що спічрайтери президента добре роблять свою роботу. А в тому, що їм не доводиться нічого вигадувати, переконаний Олексій Гарань: «Ми говоримо правду, вона на нашому боці, факти на нашому боці. І тому просто питання полягає в тому, як їх озвучити і донести до міжнародної аудиторії».

Політолог Петро Олещук

ПРИХИСТОК

У гостях добре жити, як не змушують робити

Європа ставить умови українським біженцям: працюйте або вертайтеся додому

Наталія НАПАДОВСЬКА

Хоча Рада Євросоюзу 20 вересня продовжила тимчасовий захист для українців до 4 березня 2025 року, проте практично в усіх країнах ЄС заявляють про скорочення програм допомоги біженцям з України. За даними ООН, на 10 жовтня 2023 року по всьому світу було зафіксовано 6,2 млн українських біженців, з них у Європі — 5,8 млн. У Німеччині перебувають майже 1,1 млн українців, у Польщі — 990 тис. Іншими країнами з великою кількістю українських біженців є Чехія (340 тис.), Іспанія (178 тис.), Італія (158 тис.) та Болгарія (157 тис.).

Як свідчить фінальний звіт у межах проєкту «Біженці з України: наміри повернутися, вплив на українську економіку та рекомендації щодо державної політики», підготовленого Центром економічної стратегії, кількість українців за кордоном поовлі зростає: на кінець червня 2023 року за кордоном перебувають на 300—500 тис. більше українських біженців, ніж станом на кінець 2022 року. У вересні найбільший приріст мігрантів зафіксували в Німеччині (+2,0%), Чехії (+2,7%), Ірландії (+3,7%). Але якщо українським біженцям «першої хвилі» (весни 2022-го) майже без проблем оформлювали різноманітні виплати, за досить короткий час допомагали знайти роботу та житло, їх охоче розміщували в місцеві мешканці, то «нові біженці» 2023 року начебто користуються тими ж правами, проте все стало набагато складніше — країни, що приймають, уже переповнені мігрантами.

Назавжди і без усіляких умов залишитися українським утікачам від війни дозволила лише далека Нова Зеландія. З Європи українців ніхто не виганяє, але європейські уряди чітко окреслили орієнтири 2024 року: адаптацію закінчено і треба починати працювати. Зникають деякі пільги, перш за все безкоштовний проїзд громадським транспортом, зачиняються пункти гуманітарної допомоги, скорочуються мовні програми.

Наприклад, українців в Естонії понад рік буквально вмовляли безкоштовно пройти мовний курс на рівень А1. Але влітку 2023-го фінансування закінчилося, і тепер знайти вільні місця на курсах початкового рівня майже неможливо — ані безкоштовно, ані за гроші. І це притому, що саме мовний бар'єр є головною перешкодою (на це вказують 73% опитаних) для працевлаштування українців у Європі. І якщо в Румунії дуже лояльне законодавство щодо працевлаштування і знання мови, то, наприклад, влада Латвії встановила нові вимоги до біженців. Відтепер знання мови є обов'язковим для офіційно працевлаштованих осіб і набере чинності 1 січня 2024 року.

Вже скоро зникнуть деякі види підтримки українських біженців. Перш за все це безоплатне чи пільгове житло. Його нестача

стала справжнім головним болем для європейських урядів.

Майже немає недорогого соціального житла під оренду в Австрії, Німеччині, Нідерландах. Частина німецьких земель уже не приймає українських біженців через проблеми з розміщенням.

В Ірландії, населення якої становить менш як 5 млн осіб, житла немає фізично. З лютого 2022-го до країни переїхало понад 90 тис. тимчасово переміщених громадян України, з яких 70 тисяч звернулися по безкоштовне житло від уряду. Наприкінці літа влада Ірландії виступила із заявою щодо того, що новоприбулих українців розміщуватимуть у наметах. І це в умовах суворого місцевого клімату.

Польща скасувала частину фінансової підтримки для українців, а саме житлову субсидію на суму 40 злотих (\$10) на людину на день для працездатних українців, які проживають у колективному житлі.

Влада Чехії також відмовляється від оплати домовласникам та переходить до оплати житла самими біженцями, при цьому для працездатних осіб суму на житло до кінця року буде скорочено.

Через брак коштів у бюджеті Румунія припинила виплати біженцям на житло (збереглася тільки одноразова допомога 2 тис. лейв (\$445)).

У вересні Польща оголосила, що в 2024 році деякі види підтримки для українців не будуть подовжені. Йдеться про вимоги до проживання, видачу дозволів на роботу, безкоштовний доступ

«Утриманці нікому не потрібні. Війна продовжується вже рік та вісім місяців, тож час на адаптацію був.

до шкіл, медичне обслуговування та сімейні пільги.

У Нідерландах відтепер сума фінансової допомоги залежатиме від рівня доходів, а виплати на харчування за новими правилами — від кількості членів родини.

Румунія також затвердила план скорочення фінансової допомоги біженцям майже наполовину.

Також удвічі скоротити витрати на біженців у 2024 році збираються у Німеччині та пояснюють: фінансування мільйона мігрантів завдало шкоди містам і муніципалітетам країни.

На думку експертів, скорочення виплат не приведе до повернення значної частини українців додому. Дехто, звісно, повернеться, але більшість почнуть активніше шукати роботу. Мігранти повинні працювати і самі заробляти собі на життя, і в цьому немає нічого дивного. Але і досі третина українських біженців (які, попри все, не збираються шукати роботу) з таким твердженням, судячи з усього, не згодні.

Механізм міграційної політики ЄС передбачає обов'язкову участь кожної країни: там щоріч-

Фото з сайту khersonline.net.

но розраховуватимуть або певну кількість біженців, які переселяються, або внесення грошової суми. При цьому влада країни може вибрати, приймати мігрантів чи платити внесок.

Низка країн задіюють саме фінансові важелі, щоб повернути українців додому. Швейцарія та Норвегія оголосили, що готові заплатити за те, щоб українці покинули їхню територію. Ці країни, як і Ліхтенштейн, Люксембург, не потребують «додаткових рук» мігрантів. Уряд Норвегії пропонує фінансову підтримку тим українським біженцям, які планують повернутися додому, в Україну. Розмір допомоги становить 17 тис. 500 норвезьких крон, або 1 тис. 500 євро, і вони будуть перераховані на норвезький банківський рахунок.

своє майно (правило також поширюється на біженців з України). Уряд просить переглянути наявність збережень, коштовностей та автомобілів. І якщо вартість авто перевищує розмір виплат (тобто ціна машини перевищує 4 тис. франків на особу або 10 тис. франків на сім'ю), то його доведеться продати. Хочеш жити у Швейцарії та отримувати соціальну допомогу — швиденько продавай свій БМВ! Наприклад, у кантоні Люцерн на виконання умов жителям виділяють місяць. За даними видання 20 Minuten, у тому ж Люцерні зі 141 українця, в яких є автомобіль, 132 людини отримують соціальну допомогу. І при цьому чиновники припускають, що більшість зареєстрованих транспортних засобів перевищує норму активів. Звісно, винятки мо-

жевляштовані, тоді як серед тих, хто приїхав до країн ЄС до «великої війни», таких 74%, свідчать результати «Всеєвропейського дослідження українців у Європі», проведеного соціологічною групою «Рейтинг».

Європейці й надалі змінюватимуть свою політику щодо біженців. Наприклад, Польща витратила на допомогу Україні близько 50 млрд злотих (або 2% свого ВВП), і, за оцінками польських експертів, завдяки українським вимушеним мігрантам ВВП країни у 2022 році зріс щонайменше на один відсоток. Тож ця країна робитиме акцент на підтримку родин з дітьми: українські сім'ї з новонародженими можуть розраховувати на нові (!) виплати в розмірі 1 тисячі злотих.

«У Польщі для громадян України наразі залишаються доступні соціальні пільги від держави, щомісяця продовжують виплати в рамках програми 500+ на дитину. А також є можливість подавати заявки на програми допомоги від міжнародних благодійних фондів та волонтерських організацій», — зазначає голова Фонду підтримки мігрантів на ринку праці EWL Марія Кузенко.

Саме діти є вагомим фактором залишитися в Європі: 40% українських біженців хочуть, щоб їхні діти продовжували навчатися за кордоном. Про це йдеться в дослідженні Центру економічних стратегій (ЦЕС). Це тривожний дзвіночок, адже спочатку діти можуть залишитися навчатися, а потім і жити за кордоном.

На від'їзд з України насамперед впливав фактор безпеки, а ось головний фактор повернення — суто економічний. Якщо в людини з деокупованої території житла немає, роботи немає, підприємства не працюють, обстріли продовжуються, — то і вибору теж майже немає. За різними сценаріями, за кордоном можуть залишитися від 1,3 млн до 3,3 млн українців. Відсутність ефективної політики з повернення мігрантів може спричинити дефіцит робочої сили у 3,1—4,5 млн осіб до 2032 року, кажуть у ЦЕС. Повернення українців, у яких немає можливостей та перспектив, — це дуже серйозне та болюче питання. ■

жуть бути застосовані у випадку, якщо особа залежить від автомобіля з професійних причин або за станом здоров'я.

«Є країни, які потребують українських трудових ресурсів, і вони продовжать залучати мігрантів. Зрозуміло, що українці через близьку ментальність і високий рівень освіти для Європи країні за біженців з інших держав, які їдуть винятково по соціальні виплати. Такі країни, як Польща, Німеччина, Нідерланди, Бельгія, сприятимуть адаптації українських біженців і фінансуватимуть програми соціалізації та перекваліфікації, розроблятимуть стимули для переходу із соціальних допомог у трудові ресурси, щоб мігранти працювали й отримували зарплати», — вважає аналітик Аналітичного центру «Об'єднана Україна» Олексій Куц.

Робота у Європі для біженців є, однак не кожен бажає змінювати свій профіль та йти працювати в магазин або на завод. Станом на липень 2023 року майже 49% українських біженців у ЄС, які приїхали туди після повномасштабного вторгнення РФ у 2022 році, пра-

■ АКЦЕНТИ

Відроджені з руїн росії держави мають ядерно роззброїти Москву

Колонізовані кремлем союзники України — в процесі боротьби

Тетяна ПАРХОМЧУК

Поневолені московію народи, котрі все ще входять до складу так званої російської федерації, мріють і дуже сподіваються на швидке наближення перемоги України й власне визволення з-під убивчого гніту тиранії кремля. Про це свідчить восьмий форум Ліги вільних народів постросії «Глобальні переваги PostRussia», котрий проходив нещодавно в два етапи — спочатку в Лондоні (Велика Британія), а потім у Парижі (Франція). Усьому прогресивному світу зрозуміло: росія не лише прагне підкорити сусідні держави, а й провадить політику геноциду національних меншин на своїй території.

Волга крові

До Форуму в різних містах вільного світу пройшли акції татарського народу Республіки Татарстан під назвою День Пам'яті. Його приурочили пам'яті захисників Казані, котрих жорстоко вбили московити. Документальні джерела свідчать, що це був геноцид і знищення переважної частини цього народу.

«Очевидці описували гори обезголовлених тіл жінок, стариків, дітей на вулицях міста, а вода у Волзі (Ідел) була червоною кольору від крові, — пише український активіст, котрий брав участь у Дні Пам'яті в Стамбулі, Павло Железняк. — Дітей пропускали під голобами возів, і тим, хто не підходив за зростом, відрубували голови...»

Путінська росія та її пропагандисти люблять підмінити назви, де війни називають спецопераціями, вбивства та геноцид — захистом, а своєю агресивну експансію, котра ламає людське життя, — «русской весной» або «русским миром».

От і щодо Казанського геноциду 1552 року в путінської банди є назва — підкорення. Підкорення Казані, Сибіру, Далекого Сходу і Кавказу.

У світлі сучасної, але все ще середньовічної політики кремля, що явно деградував, відкотився назад у своєму історичному розвитку, — замість покаєння, котре, можливо, могло б примирити нації, та визнання права на саморозвиток інших народів, російська верхівка просто заборонила народу Татарстан мати національну пам'ять. І тепер День Пам'яті називається проявом екстремізму, а зрадник інтересів республіки та свого народу раїса (президент) Рустам Мінніханов дозволяє кремлю пригнічувати його народ, руйнувати культуру, традиції і віру. Для чого? Для обезличення своєї нації, її русифікації та перетворення на незрозумілий народ під назвою «росіяни». Такий народ ніколи не стане російським, але перестане бути татарським, якутським, чуваським тощо».

Імперію зла мають розвалити тюрки рф

Яскраво виступив на форумі в Лондоні прем'єр-міністр уряду незалежного Татарстану у вигнанні Рафіс Кашапов, котрий наразі мешкає в Англії.

«Татарстан — потужна республіка, де є великі заводи, фабрики і де видобувають газ, нафту та інші природні ресурси. Також потужний економічний потенціал має і сусідня з нами Республіка Башкортостан.

Я закликаю британських і світових політиків, громадських діячів, ЗМІ під-

Прем'єр-міністр уряду незалежного Татарстану у вигнанні Рафіс Кашапов.

тримати не лише татарський народ і Татарстан, а й усі інші поневолені московією народи Ідель-Уралу, Сибіру, Карелії, Калмикії, Кавказу та багатьох інших, — звернувся до світу Рафіс Кашапов. — Останнім часом лише з Татарстану до Москви у вигляді податку відправлено 1,24 трлн рублів. Але й це ще не трагедія...

Значно гірше те, що з Татарстану разом із представниками інших колонізованих народів відправляють чоловіків знищувати українців, сирійців, грузинів, молдован, естонців, чеченців, африканців...

Тобто представники колонізованих народів беруть участь в окупаційних війнах у різних країнах світу. Цього не повинно бути! Тому Європа, США, Канада, всі демократичні держави повинні нас підтримати.

Водночас хочу зазначити, що після початку російсько-української війни активувався тюркський світ на чолі з президентом Туреччини Реджепом Ердоганом. Наші представники, громадські активісти ведуть відповідну роботу з турецьким урядом. Вони просять активізації тюрків росії, в тому числі у республіках Поволжя (Татарстан, Башкортостан, Чувашія).

Ми, тюрки рф, повинні докласти всіх зусиль для розвалу російської імперії. Інакше для нас — тюрків, фіно-угрів та інших народів — не буде свободи.

Якщо ці республіки стануть вільні, то й народи Мордовії — ерзя, мокшани — також зможуть створити свої республіки, — констатував Рафіс Кашапов. — Ми сподіваємось, що в майбутньому республіки Ідель-Уралу стануть незалежними державами й також житимуть, як країни Європи».

Без'ядерне майбутнє

«Держави, які виникнуть на руїнах росії, відмовляються від ядерної зброї», — про це їхні представники заявили на форумі Вільних народів постросії.

Така декларація значною мірою вгадує побоювання декого, що розпад московоцентричної держави може, як деякі боялися 30 років тому, призвести до «Югославії з ядерною зброєю», і таким чином відкриває шлях для цих нових країн отримати підтримку від інших держав світу.

Але, на жаль, пакт не вирішує проблеми фундаментально. Враховуючи позицію нинішнього російського уряду та його ймовірного наступника у формі держави, що базується в центрі нинішньої

російської федерації, вільні народи рф мають визнати, що деколонізація нинішньої росії вимагає денуклеаризації (ядерного роззброєння) Москви ще до того, як вони досягнуть своїх основних цілей.

Якщо цього не станеться, — імовірно, що ті, хто зараз володіє цією та іншою зброєю масового знищення, використають її проти будь-яких народів і регіонів, які прагнуть незалежності від центру, і що таке використання може спровокувати ширшу війну, що загрожуватиме виживанню не лише їм, а й усьому світу в цілому. Для такого побоювання та нововку, на думку низки європейських експертів, є кілька переконливих причин.

Отже, багато хто з тих, хто говорить про незалежність областей і республік у складі росії, ніби вважають, що від російської держави нічого не залишиться. Але, навіть якщо більшість минулих завоювань цієї держави піде, російська держава, хоч і значно зменшена в розмірі, залишиться та намагатиметься використати ресурси, якими володіє, включно з ядерною та іншою зброєю масового знищення, щоб відновити частину чи все те, чим вона володіла.

Прем'єр-міністр уряду незалежного Татарстану у вигнанні Рафіс Кашапов: «Ми, тюрки рф, повинні докласти всіх зусиль для розвалу російської імперії. Інакше для нас — тюрків, фіно-угрів та інших народів — не буде свободи!».

«Це означає, що наближення розпаду російської федерації, ймовірно, нагадуватиме те, що сталося в 1918 році, а не те, що сталося в 1991 році, і цей раунд дезінтеграції закінчиться тим, що деякі народи, які зараз упевнені, що втечуть з обіймів центру, не зможуть це зробити», — вважає аналітик, письменник, фахівець з етнічних і релігійних питань у Євразії Пол Гобл.

Адже сьогодні світ зрозумів, що ще від зародження радянської держави і до епохи путіна офіційні особи були готові застосувати зброю масового знищення проти власного населення, як проти Тамбовського повстання робітників і селян наприкінці громадянської війни в росії. Бо вже й сьогодні вони говорять про готовність використання ядерної зброї на своїй території у разі будь-яких викликів.

Нещодавня пропозиція маргарити си-моньян з Russia Today про те, що моск-

ва повинна розглянути можливість підризу ядерної бомби над Сибіром, є лише найобурливішою з цих ідей. Вона сказала, що це залякає Захід, але вона явно вгадала цю ідею не сама. Адже загальновідомо, що такі речі обговорюються за лаштунками в Москві, — й вона, й інші посадовці путіна хочуть залякати Захід не лише проти підтримки України, а й також проти підтримки будь-якого регіону чи республіки, які прагнуть вийти.

Така поведінка цілком узгоджується з думками особисто владіміра путіна, людини, яка часто посилалася на свій досвід у дитинстві, спостерігаючи, як поводить себе загнаний у кут щур, щоб мати хоч якийсь шанс вижити.

Цей образ використовується, щоб виправдати агресивну поведінку, вірячи, що, лише атакуючи першими, вони мають шанс вижити, — хоча ця аналогія говорить про них більше, ніж про реальні ситуації, в якій вони опинилися.

Немає сумніву, що багато хто на Заході сприйме будь-яке обговорення згаданих ризиків як ще одну причину не розгойдувати човен і не прагнути розчленувати російську федерацію.

І багато впливових і офіційних осіб провідних країн стверджують, що, якщо ядерна країна з центром у Москві залишиться, це становитиме постійну та потенційно смертельну загрозу для світу.

Європейські аналітики вважають, що, зайнявши позицію невідкладної денуклеаризації ерефії, вільні нації росії не тільки збільшать перспективи власного успіху, а й здобудуть підтримку серед тих на Заході, хто також виступає проти такої зброї, водночас розширюючи базу підтримки тих, хто прагне самовизначення.

Але є ще не менш важлива причина для націй і регіонів, що перебувають у складі російської федерації, вимагати від Москви денуклеаризації. Вона полягає в тому, що багато прихильників незалежності регіонів і республік не усвідомлюють усієї складності шляху вперед. Вони вважають, що кінець російської федерації буде таким, як кінець СРСР у 1991 році, коли ніхто не став на захист цієї імперії, а дозволив їй розпастися відносно мирним шляхом.

Таких прихильників дезінтеграції сьогодні мислити тверезо заохочують набагато чисельніші групи та політичні діячі на Заході, які підтримують їхні права, ніж ті, хто підтримував союзні республіки в їхніх прагненнях до незалежності 30 років тому.

«Немає жодних шансів, що буде ще одна промова — «котлета по-київськи», у якій американський лідер скаже неросіянам, словами президента США Джорджа Буша-старшого, що «прагнення до незалежності є формою самогубного націоналізму». Однак це не означає, що для досягнення успіху їм не буде необхідна підтримка. Дійсно, існує вели-

кий ризик того, що підтримки Заходом таких груп буде достатньою, щоб дозволити державі, що залишиться в Москві, позначити їх пішаками Заходу, але недостатньою, щоб дозволити цим народам досягти своєї мети.

Саме так сталося під час громадянської війни, коли більшовикам дозволили відновити значну частину імперії. Регіони й республіки, які прагнуть незалежності, повинні визнавати ці реалії», — вважає Пол Гобл.

Тобто час малювання картин красивого майбутнього закінчився, натомище настав період розробки стратегій для їх досягнення. І серед найважливіших із них західний світ вбачає спільне зобов'язання щодо денуклеаризації не лише колонізованих московію народів, а в першу чергу самої Москви. Бо без ядерного «роздягання» Москви, хоч би як важко воно далось, неможлива повноцінна деколонізація росії. ■

■ ДІАСПОРА

Валлетта говорить про «Азов»

Українська діаспора Мальти допомагає ЗСУ, дбає про національну ідентичність дітей та гуртується заради перемоги

Наталка ШАМАНОВА

Повномасштабна війна активізувала діяльність української діаспори. Не лише великі країни, такі як Канада чи США, з чисельною українською громадою допомагають, а й ті, де загальна кількість мешканців прирівнюється до одного району Києва, а проактивна українська спільнота нараховує кількості осіб. Одна з таких країн — Мальта.

Маленька дружна діаспора

Мальта — острівна держава з населенням близько 400 тисяч осіб — входить до десятки найменших країн світу. Це республіка з нейтральним позаблоковим статусом, що не може надавати військову підтримку іншим, проте як член Євросоюзу дотримується санкцій щодо РФ та допомагає Україні. На сонячному середземноморському архіпелазі немає офіційного представництва МЗС України, проте діє нечисельна, але згуртована й дієва українська громада, представниці якої розповіли про свої будні.

«Українська діаспора Мальти, за неофіційними даними, налічує близько 4 тис. 500 осіб. Серед них 1 тисяча — старожили, ті, хто живе і працює в країні з початку 1990-х. Решта, у відносно рівних пропорціях, — ті, хто емігрував на початку війни Росії проти України в 2014 році, й ті, хто знайшов прихисток тут після початку повномасштабної війни», — розповідає Алексія Мелконян, керівниця та співзасновниця української волонтерської організації Foundation for the Ukrainian Community of Malta — спільноти, що об'єднує найактивніших волонтерів та презентує українську громаду Мальти на офіційному рівні.

Пані Алексія згадує, що вперше місцеві українці згуртувалися ще у грудні 2013 року: «У Києві вирував Євромайдан. До Мальти збирався здійснити візит Янукович. Дивитися на все це не було сил, тож ми пошили прапори й вийшли на свій перший мітинг. Було важливо зібратися і продемонструвати нашу громадянську позицію. Тоді нас вийшло дуже мало, але Україну підтримало безліч представників інших народів.

Коли розпочалася повномасштабна війна, громада згуртувалася. 26 лютого наша фундація провела перший офіційний і найчисельніший в історії української громади Мальти мітинг у столиці країни — Валлетті, біля фонтану Тритонів. Відтоді всю весну 2022 року саме там щосуботи відбувалися наші регулярні зібрання. Обговорювали найважливіші події тижня в Україні, звітували про волонтерську роботу, вітали новоприбулих».

Волонтерка Софія Старух прибула до Мальти після початку повномасштабної війни. «У той час Почесне Консульство потребувало волонтерів. Я допомагала на телефонній «гарячій» лінії для тимчасово переміщених українців. Наші волонтери постійно чергували в аеропорту, зустрічали людей, допомагали зорієнтуватися, — згадує Софія. Я сиділа на рецепції й відповідала на дзвінки від українців та мальтійців. Транспортна логістика, облаштування та оформлення документів, матеріальна допомога від громадян Мальти та тугешніх українців — усе це потребувало залученості.

У ті дні волонтерка Інна Волчкова першою започаткувала збори медикаментів та гуманітарної допомоги для українців. При Почесному Консульстві був сформований Кризовий центр, виділений простір для прийняття та видачі гуманітарної допомоги — роботи вистачало, а охочих допомогати ставало все більше». Дотепер Софія активно долучається до мітингів, збору коштів на потреби ЗСУ та творчих акцій — як майстриня петриківського розпису.

Навесні 2022 року українці Мальти проводили мітинги на підтримку військовополонених Маріуполя. Якось стояли цілий день при вході у Валлетту, розповідали про «Азовсталь», про наших хлопців і дівчат у полоні, ті жахи, що коїла російська армія. Дев'ятого травня біля посольства РФ влаштували акцію «День ганьби Росії» і, звісно ж, допомагали матеріально.

Навесні 2022 р. відправили до України 1 тис. 350 кг медикаментів та близько 6 тис. 800 кг немедичної гуманітарної допомоги. Водночас представники громади за підтримки мальтійської релігійної організації Fondazzjoni U зібрали 15 тис. євро й придбали машину «швидкої допомоги». «Швидка» встигла в Україну саме на початок контрнаступу і звільнення Харківщини восени 2022 року.

Босць «Мамчик»

Українка, геолог за фахом Лілія Беляк мешкає на Мальті 19 років. З початком повномасштабної війни її син служить у 130-му батальйоні ТрО, що звільняв Київщину, Харківщину та продовжує виконувати бойові завдання на сході. Вона ж усіляко допомагає його підрозділу донатами, посилками, щоденним підбадьорюванням у месенджері.

Волонтерка має від військових особливий дарунок — тактичний кітель із шевроном, на якому вишито позивний: «Босць Мамчик». «Тепер я багата мама, — маю 33 сини!» — жартує пані Лілія. — І всім хочеться догодити, усіх порадувати. Щомісяця паромом з материкової частини Італії до Мальти прибуває автобус українського перевізника. Тож можемо відправляти посилки в Україну. Кожного разу користуємося нагодою передати від української громади смаколики та різні корисні гаджети хлопцям на передову. Цього разу до посилки додали ще й пташок, які під час майстер-класу з народної іграшки зробили для військових місцеві діти», — ділиться пані Лілія.

Зауважує, що для формування громадської думки важливі горизонтальні соціальні зв'язки. «У розмовах із місцевими охоче пояснюю, що зараз відбувається в Україні, чому мальтійцям важливо знати про війну, які сценарії розвитку подій можливі. Здавалося б, де та Україна? Чому пересічного мешканця Мальти має хвилювати її доля? Але, враховуючи міграційні процеси, спричинені війною, переїзд заможних росіян у різні країни, зокрема й у Мальту, в майбутньому можливий сценарій, коли вони створять свої етнічні осередки і вимагатимуть захисту. Вважаю, що ситуація «путін, введи войска!» може стати реальністю й тут, якщо зараз не допомогти Україні виграти війну», — наголошує пані Лілія.

Протезування воїнів ЗСУ

Одна з важливих ініціатив допомоги Мальти ЗСУ — протезування українських військових. Програму під назвою Operation Renew Prosthetics реалізують провідна міжнародна клініка з протезування MCOP International (MCOPi) та благодійний фонд Future for Ukraine за сприяння міністерства охорони здоров'я Мальти.

«Програма протезування розрахована на 1 рік. На сьогодні реабілітацію на Мальті вже пройшли шість українських героїв», — розповідає Алексія Мел-

Мальту активізує українська діаспора.

Зустріч в аеропорту Мальти українських військових, котрі прибули на протезування. Фото надано Foundation for the Ukrainian Community of Malta.

конян. Улітку протезування у клініці SHCM проходили військові Богдан Новарчук та Сергій Мартиненко. Окрім реабілітаційних занять і процедур, силами наших волонтерів організували для них культурно-відпочинкову програму, щоб військові не почувалися самотньо і мали можливість трохи розважитися.

Усі захоплено спостерігали, як вони роблять перші кроки на протезах, раділи можливості повернути захисникам відчуття наповненого та активного життя. Богдан Новарчук відсвяткував тут 40-річний ювілей. Для нього підготували особливий подарунок — катання на водному скутері. Для воїна, чие дитинство пройшло в Криму, таке дозволення було дуже знаковим. А для Сергія Мартиненка час реабілітації став тим періодом, коли він наважився зробити пропозицію коханій і почув у відповідь: «Так!».

Бути українцями

Серед українців Мальти нині чимало дітей. У школах вони вивчають англійську мову, але волонтери створюють умови для розвитку їхньої української ідентичності.

«У жовтні 2022 р. за сприяння FUCM відкрили першу українську недільну школу для дітей 3-12 років. Нині стартував новий навчальний рік», — хвалиться здобутками пані Алексія. (Через спеку навчальний рік тут починається 1 жовтня). Для молоді від 12 до 17 років діє український підлітковий клуб. Тут можна отримати психологічну підтримку, профорієнтаційну консультацію, допомогу в соціалізації — все, що важливо для пошуку себе в нових умовах. Крім того, на постійній основі працює дитячий танцювальний колектив «Калина» під керівництвом спортсменки та хореографа з України

Каміли Сохи. Нещодавно діти демонстрували свою майстерність на мітингу до Дня Українського прапора у Валлетті.

Також українки за кожної нагоди презентують свою культуру. Скрипалька Ярина Павлик завжди супроводжує мітинги українськими мелодіями. Співачка Дарія Омельченко організувала квартет, що виконує українські народні пісні. Катерина Щіберас — майстриня бісероплетіння, виготовляє картини з бісеру, а Софія Старух проводить «майстерки» з петриківського розпису.

Наша громада — це наш фундамент. Пишаємось нашими людьми і робимо все можливе для підтримки їхніх талантів та здібностей через залучення їх у проєкти, наявні і майбутні проєкти», — наголошує пані Алексія.

Історичний паралелізм

В історичному шляху України й Мальти є певні невидимі, на перший погляд, паралелі. Географічне положення України спричинило впродовж історії численні війни за її територію, включення етнічних земель до різних імперій та колоніальний статус, якого вдалося позбутися.

Мальта — маленька острівна країна, в минулому також була під владою різних держав-метрополій, що прагнули використовувати її територію для розміщення власних військових баз. Фінікійці, римляни, араби, французи, англійці, — вплив різних держав позначився на історії Мальти, проте корінні мешканці переплавили цей строкатий історичний досвід на свій місцевий культурний колорит, і в XX столітті такі здобули незалежність. Тож солідарність Мальти з Україною закономірна, як і право кожного народу йти своїм історичним шляхом. ■

Валерія МУСХАРІНА,
студентка Київського університету
імені Бориса Грінченка

«Який сором! Другий рік повномасштабної війни... А що ви знаєте про битву за Маріуполь?», «Це просто шок: «золота» молодь на Хрещатику не змогла відповісти на запитання журналіста...», «Люди вперше почули про «Азовсталь». Без коментарів...», «Деякі українці НІЧОГО не знають про оборону Маріуполя... ШОКУЮЧЕ ОПИТУВАННЯ... Саме такі заголовки українських медіа супроводжують ролик журналіста Дениса Кошеля, що вийшов 15 жовтня 2023 року на його ютуб-каналі Koshelnik_TV. А точніше, певні моменти з нього.

Вирвано з контексту — створено базу для маніпуляції

Усе почалося з вирізаного моменту опитування молоді на київському Хрещатику про події в Маріуполі та зокрема оборону «Азовсталі». Відповідали журналісту різне: хтось був «без поняття», хтось «не переважує себе новинами», а хтось дійсно володіє певною інформацією і все ж таки зміг щось пояснити, хоч і не цілком точно. Такий стан справ викликав чималий резонанс у мережі з купою негативу й бідканням про «втрачене покоління».

Аби зрозуміти причину, достатньо проаналізувати першоджерело — 15-хвилинний відеоролик із самим опитуванням, паралельним проясненням інформації про захисників Маріуполя та інтерв'ю з одним із полонених «азовців». Власне, це той матеріал, куди медіаграмотна особистість обов'язково зазірне, аби зрозуміти ситуацію. Ба більше, зробить це перед тим, як обурюватися, писати агресивний коментар чи поширювати уривок з гнівною фразою «заради кого ми воюємо». Бачимо привертання уваги до важливої теми, по чергову зміну подій, зрозумілий просвітницький меседж, з якого створили «шоковую і скандальну» півторахвилинну відеонарізку з «найгострішими» відповідями.

Звісно, масштабні обговорення й суспільну зневагу викликали саме ці моменти. Їхня головна ідея — не в самій темі чи відповідях молодих киян, а в подачі широкому загалу і, як наслідок, провокуванні відомої ланцюгової реакції.

Емоційний локомотив прибуває на потрібну станцію

Першоджерело передусім дає інфопривід. Натомість вирізані моменти без пояснень повної картини робить його маніпуляцією на тлі якісного й просвітницького журналістського матеріалу.

Черговий телеграм-канал (із великою аудиторією) нарізає резонансні моменти — поширює — отримує зворотний зв'язок — продукує емоцію. До того ж не обґрунтовує мету та — найважливіше — вибірку: скільки людей вдалося опитати, за який проміжок часу, баланс відповідей тощо.

Глядач побачив лише найдурніші відповіді молоді — і відповідно узагальнив ситуацію (тобто спрацював на головну ідею маніпуляції). По суті, увесь шквал хейту іде від емоційної нарізки, концентруючи увагу глядача на тому «факті», що такою є вся молодь.

Так, окремі особи дійсно демонструють свої знання таким

■ ЧИТАЙ. АНАЛІЗУЙ. РОЗУМІЙ

Хейт збільшує перегляди й розколює суспільство

Скандальне опитування київської молоді про оборонців Маріуполя спричинило хвилю обурення українців

чином. Вони, хочемо ми того чи ні, проявляють себе в кожному суспільстві. Однак їхні «міркування» в жодному разі не можна узагальнювати й тим паче — прирівнювати до всієї української молоді, що переважно є свідомою.

Отож подача тут відіграла не останню роль. Приміром, дивлячись відео з умовним колаборантом чи «ватником», така кількість людей навряд чи стригла б усіх під одну гребінку й зазначала: ось, мовляв, усі українці такі. Тож чому стільки українських видань і телеграм-каналів заповзялися просувати саме це відео, не проаналізувавши першоджерело? У кого було завдання змонтувати й подати його саме так? Кому потрібно стимулювати розбрат між фронтом і тилом?..

Гра з емоціями

Передчасні узагальнення й нав'язування ще нікому не приносили користі. Сором, страх, провина, злість, розпач і зневага — ці почуття чіпляють найпідступніші, а водночас і найдієвіші з маніпуляцій. Люди, котрі їх поширюють, чудово все розуміють. Бо емоційна лексика доречно у дуже невеликій частці журналістських матеріалів. Все інше — посилення ефекту та емоційне піднесення.

Погляньмо на заголовки, наведені вище. Ми ще не знаємо, про що йшлося в опитуванні, а вже маємо до нього негативне ставлення: «який сором...», «це просто шок», «золота» молодь не відповіла на запитання тощо.

Що й казати, емоційна лексика тут дійсно грає з нашими почуттями, настроями, емоціями й, зрозуміло, розхитаною психікою. З початку повномасштабного вторгнення на нас дійсно легше впливати, адже відбулося чимало змін, зокрема й у суспільній свідомості. На цьому тлі як ніколи важливо не піддаватися емоціям та тверезо оцінювати ситуацію й джерела інформації перед будь-яким поширенням чи коментуванням.

Варто пам'ятати: емоції у медіапродукт додають не просто так. Перш за все, це дійсно збільшує перегляди й охоплює якомога більше людей. Так, на маніпулятивний заголовок швидше клікнуть: він не стільки саму інформацію пропонує, скільки чіпляє за живе. На його тлі інші матеріали виглядають сірими й непомітними, отож перший часто вииграє.

Під впливом емоцій мозок втрачає здатність мислити критично й раціонально. Натомість людина відчуває ненависть, сором, зневагу. Як зазначалося

Емоційними людьми легко маніпулювати.

Опитування молоді на столичному Хрещатику.

раніше, глядачі навряд чи сформулювали якийсь висновок на основі власних міркувань і аналізу. Ними керувало обурення та гнів.

Емоції — важливий інструмент у створенні образів поганого й хорошого. Вони не мають нічого спільного з якісною журналістикою, що покликана надати суспільству ґрунт для роздумів і зробити висновок.

Наша мета — протидія

На думку фахівців, кожному варто стежити за тим, що конкретно викликає сильні емоції: певні теми, ідеї, слова чи образи. Під час наступного споживання медійного матеріалу намагатися запитати себе: «Що я думаю з приводу цього? Чи відчуваю щось? Яка мета матеріалу?».

Медіа нікуди не подінуть емоційні наповнення. Навпаки, їх стає все більше в українському інформаційному просторі. Це, безумовно, ускладнює свідоме споживання й спричиняє нав'язування різнобічних думок, систем поглядів та навіть призводить до психологічного виснаження.

Якщо «впізнати» маніпуляцію, вона просто перестає діяти. Зникає увесь її сенс, адже ви підготовлені й аналізуєте те, що читаєте/дивитесь. Саме тому слід звертати увагу на тему й заголовки, а якщо прочитане сильно збентежило/зневірило/оцасливило, краще відкласти ноутбук чи газету, отямитися і тільки тоді переглядати інші матеріали.

І, звісно, не забувати про на-

вички з медіаграмотності й критичного мислення. Варто вчитися відсіювати оціночні судження та емоційно забарвлену лексику, а також завжди шукати першоджерело й формувати корисну звичку: ставити під сумнів гучні твердження.

Зараз багато ЗМІ маніпулюють темами, що кілька років тому взагалі не викликали гнів чи страх, використовуючи сучасні методи впливу для провокування потрібних емоцій. Попри це, перевірка інформації з кількох джерел і відстеження власних почуттів — це найдієвіші способи мінімізувати вплив емоцій, викликаних журналістськими матеріалами, і свідомо поставитись до набуття таких важливих нині навичок з основ медіаграмотності. ■

МУЖНІСТЬ

Свідок Мордору

Журнал INKER створив соціальний комікс про жителя Ізюма, який під час окупації міста щодня документував військові злочини рашистів

Лариса САЛІМОНОВИЧ
Харківська область

Коли у березні минулого року до Ізюма вдерлися москалі, 73-річний Олександр Дуванський прийняв тверде рішення залишитися у місті. Будучи краєзнавцем з багаторічним стажем, він ретельно зафіксував на папері, на відео та фото численні миттєвості російського безумства, що тривало тут майже пів року. Частина його архіву вже поповнила фонди СБУ, а безцінними записами від руки, які ізюмчанин ховав від рашистів у банці з-під кави, можливо, згодом зацікавлять видавці. Поки що ж про історію мужнього свідка трагедії розповідають ЗМІ та соціальний комікс «У капкані». «З дозволу пана Дуванського ми публікуємо окремі розділи його щоденника окупації, — повідомили у передмові автори журналу INKER. — Це захопливі й жахаючі спостереження притомної людини, яка проти волі опинилася в камері обскуру».

«Я кризь штори спостерігав цей парад»

За Ізюм українські військові мужньо билися фактично місяць, тому рашисти спочатку тримали цей населений пункт в облозі. Втім наприкінці березня стало зрозуміло, що окупації вже не уникнути. Тоді (26 числа, у суботу) Олександр Дуванський пробрався до будівлі міськвиконкому і забрав з кабінету мера прапори України та міста. Хотів винести і зберегти ще й символічний ключ від Ізюма, але той виявився надто великим і громіздким, аби можна було пройти з ним вулицею непоміченим. Обережність не завдала хоча б тому, що далеко не всі місцеві жителі сумували з приводу відступу ЗСУ. Чимало з них палко чекали саме приходу «русскіх мальчиків».

А вже за кілька годин і без того складна реальність швидко трансформувалася на трагедію. «Після обіду фашистська орда зайшла в Ізюм зі сторони гори Кременець, — написав у своєму щоденнику пан Олександр. — Вони переправились понтонним мостом у районі Ковалівки, сунулись, брязкаючи бронєю танків та БТРів. Їх було багато, як щурів під час епідемії. Наші відступили, адже боялись опинитися в оточенні. На межі міста не чинили спротиву — під час бою була вірогідність знищення густанаселеного району Машинобудівного заводу. Через це завод залишився цілий. Окупанти рухалися повільно, боязко. Одна колона йшла Покровською, інша — Соборною».

Тєї миті пан Олександр стояв біля вікна своєї квартири на четвертому поверсі й кризь штори спостерігав за «парадом» окупантів. Праворуч та ліворуч по вулиці на відстані близько 80 метрів один від одного кралися снайпери, які крутили гвинтівками, направляючи їх у різні боки. «Я тоді необачливо зачепив штору, — пригадує чоловік, — але мені пощастило — снайпери не помітили цей момент».

Слідом за окупантами зі снайперськими гвинтівками повільно рухався важкий танк, обкладений з усіх боків мішками. Люк рашисти не закрили, тому було видно, як за кулеметом у тій машині на сторожі сидів пильний кацап. «Мабуть, пропаганда кисельових-скабеєвих залякала непереможне військо так, що за кожним деревом вони бачили бандерівця з кулеметом та гаубицею», — пояснив цю шалену напругу у своєму щоденнику пан Олександр.

«Брехня добре горить»

Документувати свідчення про рашистську окупацію змусив і той факт, що в місті одразу ж зникла інформація від українських ЗМІ, а заодно і телефонний зв'язок як такий. Аби почути бодай якісь

новини і поговорити з родичами, ізюмчани йшли на гору Кременець, де телефони ловили слабенькі сигнали. Розкривши цей задум, окупанти почали нещадно обстрілювати історичне місце касетними боеприпасами, пошкодивши давно колекцію знаменитих скіфських баб.

Спілкувалися з місцевими жителями москалі спочатку за допомогою листівок, а потім перейменували місцеву газету «Обрії Ізюмщини» на «Ізюмській телеграф» і щедро засипали своїм брехливим виданням найбільш людні місця.

«Після того як снаряд прилетів під наші вікна, ми почали ховатися у підвалі, — написав у щоденнику Олександр Дуванський. — Окупанти приносили й туди свої газети або залишали біля вогнища, де люди готували їжу. Ну що ж, брехня добре горить. Папір і чорнило спалахували яскравим полум'ям, знищуючи російські наративи та злочинні думки колаборантів».

З реформатуванням «Обривів Ізюмщини» пов'язаний і, без перебільшення, мужній вчинок головного редактора Миколи Калюжного. До нього приходили місцеві посібники окупантів з пропозицією очолити нове видання, але той відмовився. «Ніколай Івановіч, подумайте о громаде, — просили вони. — Такі люди нужні рассіе». «Вибачте, я вже на пенсії, — відповів він. — До того ж ви знаєте про мої погляди». Але без керманича пропагандистська помийниця не залишилася, бо її редакторкою стала одна зі співробітниць газети.

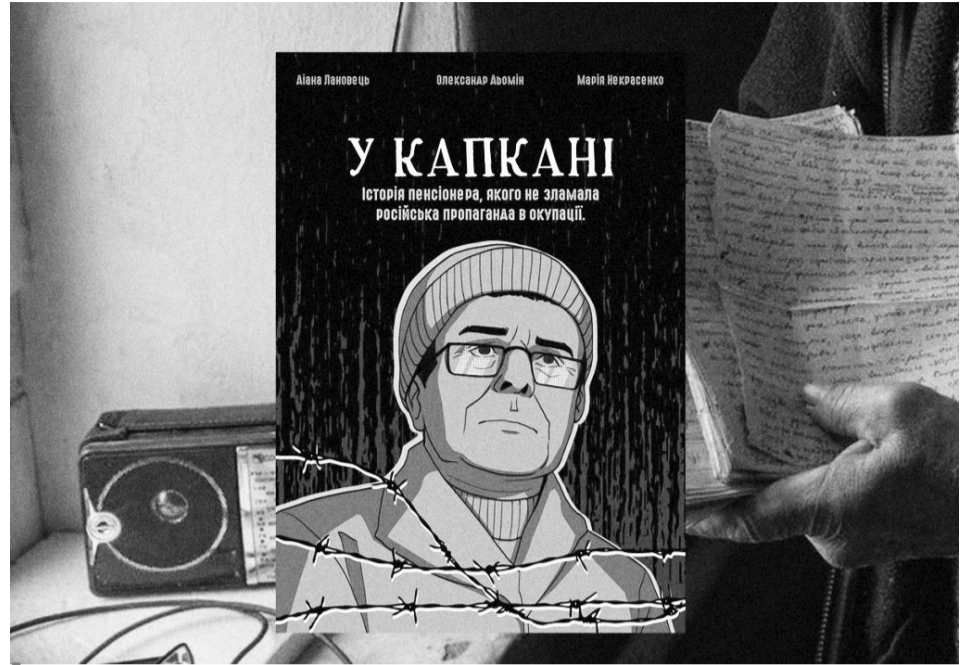
Брехали ж кремлівські рупори постійно, цинічно, безсовісно. Окупанти підключили радіо до гучномовця на центральній площі й систематично через нього транслювали російські новини. «Київський режим здався, — волали ворожі голоси. — Тепер ми єдині». «Київ уже пал, як Чернігов і Харків, — повідомляла розкидана всюди листівка. — Україна доживає останні часи». Але водночас на таких же папірцях з'являлися повідомлення про те, що «українські фашисти обстрілюють звільнені території». Тобто держави вже немає, але її військо все ще воєє само по собі й не хоче здаватися на милість «асвабодітелей».

Найтяжче ж було російським пропагандистам шукати у зруйнованому ворожою авіацією та артилерією Ізюмі доказів активної господарської діяльності окупантів.

«Орки повідомили, що біля школи №4 відремонтували стадіон, — написав пан Олександр. — Брешете! Брешете, негідники! Той стадіон просто дивом не постраждав від рашистських обстрілів». Ще завзятіше ворожі видання розповідали про збиті американські танки і гелікоптери. Озвучена ними статистика нічим не поступалася загальній кількості військової техніки, що є на озброєнні в НАТО.

На щастя, тій брехні вірили не всі ізюмчани. Автор щоденника пригадав, як один з рашистських журналістів підійшов до їхнього будинку і запитав у сусідки Наталі, хто саме вчинив у місті таку розруху. Жінка виявилася патріоткою і російською мовою з московським акцентом приписала авторство руйнувань самим же окупантам. Пропагандиста така відповідь не влаштувала, тому він пішов спілкуватися з більш «тямущою» 86-літньою «тютюєю Надею».

Особливо від брехні рашистів постраждали ізюмські матері, яких кацапи вмовили віддати своїх дітей до безплатних таборів на літній відпочинок. Насправді ж підлітків просто вкрали. Аби повернути їх додому, батькам довелося об'їхати не одне місто в російській глибинці. Пережитий ними біль та відчай ро-

Перша сторінка соціального коміксу «У капкані».

Родина Дуванських продовжує шукати свого сина, що зник на блокпосту рашистів.
Фото Ukrainer.

дина Дуванських відчуває особливо гостро, оскільки під час окупації безслідно зник їхній дорослий син. Молодий чоловік намагався проїхати до сусіднього села на велосипеді, але, найвірогідніше, був затриманий окупантами на блокпості. Де він і що з ним трапилося насправді, згорьовані батьки не знають і досі.

Загалом статистика людських втрат під час окупації Ізюма — одна з найстрашніших на Слобожанщині. У приміському лісі після звільнення райцентру знайшли понад 400 могил з останками вбитих і закатованих людей.

«Рашисти обліпили авто, мов сарана»

Щоденник, відео та фото Олександра Дуванського мають документальну цінність і тому, що йому вдалося робити знімки навіть на вулиці. Дружина Віра пильнувала, аби навколо нікого не було, а чоловік тим часом вмикав телефон, фіксуючи для історії факти рашистських злочинів. Насправді йому неабияк поталанило, оскільки до їхньої квартири окупанти не приходили з обшуками. Лішився у них також автомобіль, бо стояв без коліс. Але багатством ізюмчанам у цьому сенсі дуже не пощастило. «Окупанти грабували все, що могли забрати, — написав він. — Забирали старі швейні машинки, знімали і пакували на «газелі» сонячні батареї, підривали гаражі й викочували авто».

Поцуплене майно було для них настільки дороге, що у ході відступу вантажили перш за все вкрадені речі, забуваючи про ввірений їм арсенал. У підсумку окупанти покинули в місті близько 300 одиниць броньованої військової техніки. У цінній «колекції» знайшовся навіть контрбатареєний радар комплексу «Зоопарк-1М», вартість якого дорівнює ціні десяти танків. Трофеєм українських військових став також новенький багатоплітний безпілотний комплекс «Орлан-10», який згодом наші фахівці використали для детального аналізу управління цього засобу аеророзвідки.

За словами пана Олександра, перший український прапор замайорів над Ізюмом 9 вересня, коли рашисти ще були в місті. Стяг на свій страх та ризик вивісили патріоти на горі Кременець. «А 10 вересня я побачив зі свого балкона, як центральною вулицею їхав БТР, а за ним бензовоз із двадцятьма росіянами зверху, що обліпили вантажівку, мов сарана, — написав очевидець тих подій у своєму щоденнику. — Вони були усі брудні та мали вигляд безхатьків. Шкодную, що не зняв їхню втечу на відео».

Наступного дня все змінилося. Дуванські раптом почули рух за вікном техніки і радісні крики людей. То заходили до міста українські визволителі. «Ми з дружиною дістали з шафи прапор України, який я забрав у міськраді, й пішли на центральну площу, — пригадує пан Олександр. — Нарешті через п'ять з половиною місяців окупації я зміг вивістити його на головній площі Ізюма».

Усі ці події свідок Мордору не лише описав, а й вручну оцифрував на старенькому комп'ютері. Деякі речення прочитати було непросто, адже щоденник написано при свічках і в умовах жорсткої конспірації. До квартири у будь-яку мить могли увірватися окупанти, після чого автору уникнути підвалу було дуже складно.

І все ж відомий ізюмський краєзнавець таки пішов на ризик. «Хочу, щоб щоденник прочитали всі, хто ще має якісь ілюзії з приводу росії, — пояснив причину своєї мужності він. — Щоб зрозуміли, яке зло насправді несуть окупанти. Наче дикі звірі, вони не пощадять нікого. Ні тих, хто їм пручається, ні тих, хто хоче з ними «товаришувати».

Ця порада літнього ізюмчанина звучить, мов особливе одкровення, яке варто передавати дітям разом з молитвою «Отче наш». Причина відома — в Україні немає жодного покоління, яке тією чи іншою мірою не постраждало від цих біснுவатих сусідів. ■

■ ДОБРА СПРАВА

Дім там, де про тебе думають

Двоповерхові квартири для переселенців: як громада на Полтавщині утримує цінні трудові кадри

Ганна ВОЛКОВА

У селі Нехвороща колишнього Новосанжарського, а тепер Полтавського району зводять житловий комплекс для внутрішньо переміщених осіб: двоповерховий будинок, поряд з яким збудують і гаражі. Завершити роботи будівельники обіцяють під Новий рік.

Двоповерхові квартири в новому будинку будуть досить просторі: площа кожної — близько 90 квадратних метрів. На першому поверсі — передпокій, велика кухня і санвузол, на другому — спальні кімнати і санвузол. Готові помешкання будуть облаштовані сучасною сантехнікою і меблями, матимуть необхідні комунікації.

Ордери на службове житло з правом подальшої приватизації отримують родини, яким нікуди повертатися, оскільки вони втратили все своє майно на окупованих територіях.

— Наразі у нашій громаді, яка складається з десяти сіл, мешкають понад триста людей, котрим довелося втікати від «руського міра», — розповідає заступниця голови Нехворощанської сільради Зоя Короленко. — Через Нехворощу проходить траса Дніпро—Полтава, і в перші дні широкомасштабної війни нею проїжджали колони біженців. Багато зупинялися у нас, тут отримували їжу, нічліг — і рушали далі. Місцеві не могли стримати сліз, дивлячись на транспорт, пробитий кулями, з написами «Діти»... Дехто з біженців залишався в громаді — мав тут родичів, знайомих або просто не бажав їхати далі, почуваячись тут у безпеці. Вони для нас усі — як рідні. А ці чотири молоді родини з дітками, які захотіли жити і працювати у Нехворощі, місцева влада вирішила забезпечити комфортним житлом. Щоб вони мали гарні побутові умови, не гірші, ніж у місті, й хоч трохи забули про те, що їм довелося пережити. І щоб громада отримала людський потенціал. Бо однієї красивої Орелі (річка, що впадає в Дніпро. — Авт.), яка протікає в нас, мало для того, щоб «прив'язати» переселенців до віддаленого села.

Оскільки Нехворощанська громада віддалена на десятки кілометрів від центральних населених пунктів, то кваліфіковані кадри сюди не поспішали їхати. За словами Зої Короленко, кілька років селяни не мали свого стоматолога і змушені були витрачати багато часу й платити великі гроші, щоб добратися в Полтаву полікувати зуби. Тепер, навпаки, у Нехворощу по медичну допомогу їдуть жителі ближніх до нас Михайлівської, Кобеляцької громад, а також Чернечинської громади Дніпропетровської області. Люди дуже хвалять стоматолога Михайла Зайкіна.

До великої війни чоловік разом з дружиною, теж лікарем-стоматологом, і двома дітками жили у Новій Кахов-

ці на Херсонщині, мали власний стоматологічний кабінет із сучасним обладнанням. Та ворожа ракета зруйнувала і їхній бізнес, і їхній дім. Тепер молода родина обживається в Нехворощі. Альона, дружина Михайла, перебуває ще у декретній відпустці з догляду за дитиною, а коли виїде з неї, то матиме робоче місце поряд із чоловіком у відремонтованій амбулаторії. Медицина — це один з пріоритетних напрямів розвитку Нехворощанської громади.

Родина Зайкіних — одна з тих, для кого буде житло. Її сусідами буде сім'я біженців з Луганщини, яка дев'ять місяців прожила під окупацією.

— Нам потрібен був землевпорядник у сусіднє село Соколова Балка, — говорить Зоя Короленко. — Ми розмістили оголошення в соцмережах, і його (вже після деокупації) побачила наша майбутня працівниця із землеустрою. Відгукнулася, приїхала з чоловіком і двома доньками (одна з яких ще в дитсадок ходить, а друга здобуває військову спеціальність у Києві).

В одній із квартир живе Дмитро Пересечанський з родиною. До Нехворощі сім'я приїхала з Ізюма Харківської області. Заступник голови сільради не нахвалиться ним. Каже, чоловік має золоті руки: і воду може підвести, і кахлі покласти... Він — майстер-будівельник, працює у місцевому комунальному підприємстві.

— Нас четверо: я, молодша дочка (школярка), дружина і теща, — розповідає Дмитро. — Ми вже тут півтора року. Я влаштувався на роботу в «Благоустрій», працюю офіційно. Нам усім тут подобається. А нова квартира, яку будує для нас громада, — це великий стимул. Збираємось тут лишитись на постійно.

У четверту квартиру заселиться родина лікарки з Донецьчини. Вона буде лікарем сімейної медицини. Приїде в село з родиною, коли буде готове житло.

Житловий комплекс у Нехворощі почали зводити наприкінці серпня цього року. Переможцем оголошеного тендера стало полтавське товариство з обмеженою відповідальністю «Тоталбуд». Виконроб підрядної організації Ярослав Картавий розповідає, що будинок викладений частково з великих газоблоків, що прискорило зведення «коробки», а внутрішні стіни й вентиляційні канали — з цегли. Наразі будівельники монтують дах, роблять зовнішнє утеплення стін і вже розпочали внутрішні роботи.

На території комплексу вже майже готовий і гараж. Залишиться облаштувати прилеглу територію, викласти бруківку.

Вартість житлового комплексу — понад 15,5 мільйона гривень. З них 1,5 мільйона — це гроші громади, решту виділив Фонд ліквідації наслідків збройної агресії. ■

Робота з утеплення стін триває.

Сім разів відміряй.

«Коробка» вже готова.
Фото — «Суспільне Полтава».

Ганна ЯРОШЕНКО
Полтава

Багаторазовий чемпіон та рекордсмен світу з Полтави — король перекидного стрибка Олег Федорко, якому 31 жовтня виповнилося 69 років, — повернувся до виступів на престижних спортивних майданчиках. Цього разу він узяв участь у чемпіонаті Європи з легкої атлетики серед ветеранів, що відбувся нещодавно в італійському місті Пескара (Україну на ньому представляла команда з 61 спортсмена). Значно відірвавшись від своїх найближчих суперників у віковій категорії 65+, наш земляк здобув золоту медаль. А от для досягнення омріяного тріумфу — побиття світового рекорду — пану Олегу трохи забракло сил.

Перемога має дещо гіркуватий присмак

Перед цим Олег Федорко «засвітився» на X літніх іграх ветеранів фізичної культури і спорту з легкої атлетики, присвячених пам'яті М. М. Баки (які, попри повномасштабну війну, відбулися в місті Кам'янець-Подільський), перемігши в змаганнях зі стрибків у висоту на стадіоні з результатом 165 сантиметрів, що лише на 2 сантиметри менше за світовий рекорд, який ще 2014 року встановив словак Душан Прежелъ.

Цьогорічний старт став для зведеного спортсмена-ветерана з Полтави першим після дворічної перерви, адже після перенесеної складної форми коронавірусної хвороби він боровся з її наслідками. Зокрема, ускладненнями стали проблеми із суглобами. За ті два роки пан Олег, за його словами, навіть ста метрів на стадіоні не міг пробігти — настільки допікав біль у суглобах. А про стрибки взагалі не могло бути й мови. Чоловік зізнається: не думав, що в його житті ще будуть якісь старти.

«Відновити суглоби можна з допомогою постійних гімнастичних вправ, легкого навантаження, розтяжки, а ще — дієти, — зазначає Олег Федорко. — Цим і займаюся останнім часом. Тренуюся на голодний шлунок: прокинувшись рано-вранці, одразу ж їду до спортзалу. Харчуюся двічі на день, відмовившись від продуктів, що містять вуглеводи. Якщо хтось думає, що після такої підступної хвороби можна відновитися без будь-яких зусиль, то це далеко не так. Три роки тому, тільки-но ввійшовши до вікової категорії 65+, установив світовий рекорд у закритих приміщеннях, подолавши спершу висоту 170 сантиметрів, а потім і 173 сантиметри. Проте на змаганнях на стадіоні в Кам'янці-Подільському не думав про рекорд. Зробивши дві спроби (до того ж перед цим здійснив 10-15 стрибків), відчув нестерпний біль у суглобі. Тому відмовився від подальших спроб — немає сенсу боротися, якщо ти до цього фізично не готовий».

А от на чемпіонат Європи в Італію полтавець, за його зізнанням, їхав не просто по перемогу (адже добре знав, що за рівнем фізичної підготовки значно випереджає своїх конкурентів), а по новий світовий рекорд. «Я сам себе отак «запрограмував», — ділиться він. — А надаремно ж народна мудрість гласить: не кажи гоп, поки не перескочиш. У всіх попередніх стартах брав участь тому, що хотів показати хороший результат, а в підсумку в конкурентній боротьбі здобував нові світові рекорди. Цього ж разу міркував так: якщо в Кам'янці-Подільському взяв висоту 165 сантиметрів, будучи в не най-

кращій спортивній формі, то на чемпіонаті Європи, до якого серйозно готувався, у мене є всі шанси продемонструвати рекордний стрибок. Але не так сталося, як гадалося».

Втім, тоді як інші стрибуні стартували з висоти 115 сантиметрів, Олег Федорко чекав, доки планку піднімуть до позначки 150 сантиметрів. І коли його суперники вже закінчили змагатися, він тільки-но розпочав: спершу подолав висоту 150 сантиметрів, потім — 155 сантиметрів, 160 сантиметрів. Далі, за логікою, треба було б установити планку на позначці 165 сантиметрів.

«Але ж я націлювся на світовий рекорд, тому підняв її одразу до 168 сантиметрів, — не без самоіронії констатує пан Олег. — Та оскільки останнім часом мав дефіцит практики стрибків, це не могло не позначитися на результаті. Бачте, під час стрибків дуже важливу роль відіграє розбіг. До того ж перед подоланням висоти потрібно правильно визначити місце відштовхування ногою. Моя помилка була в тому, що я відштовхувався ногою далі, ніж треба, а вказати на цей промах було нікому. У підсумку я здобув золоту медаль, узявши висоту 160 сантиметрів і відірвавшись від своїх найближчих суперників на 10 сантиметрів. Але ця перемога, як ви вже зрозуміли, має дещо гіркуватий присмак. До речі, 3-тє місце здобув італієць, а 2-ге — швед, з яким ми народилися одного числа, місяця й року».

Коли нагороджували українських спортсменів, оплески були особливо бурхливі

Наприкінці чемпіонату, як завжди, відбулася церемонія нагородження переможців, яка зібрала учасників змагань різних вікових груп, представників преси, просто громадськості. Олег Федорко стверджує: коли нагороджували українських спортсменів, оплески були особливо бурхливі.

«Якщо говорити про легкоатлетичні турніри на стадіонах, то в нинішній віковій ка-

На сьогодні Олег Федорко має 6 світових рекордів зі стрибків у висоту. Чоловік з оптимізмом заявляє, що черговий рекордний стрибок може здійснити й у віковій категорії 70+, яка вже не за горами.

тегорії я вперше стартував на таких змаганнях у Кам'янці-Подільському, взявши висоту 165 сантиметрів. У Пескарі мав шанс поліпшити цей результат. Але не судилося, — ще раз наголошує спортсмен-ветеран. — У спорті все передбачити неможливо. Проте треба не опускає рук, а торувати шлях до успіху. Тепер готуватимуся до чемпіонату Європи з легкої атлетики, що відбудеться в закритому приміщенні в польському місті Торунь у лютому наступного року. На-

ПЕРЕМОГА

Великий стрибок

Їхав на чемпіонат Європи по новий світовий рекорд, натомість поповнив свій арсенал нагород іще однією золотою медаллю

На чемпіонаті Європи полтавський стрибун Олег Федорко (у центрі) відірвався від своїх найближчих суперників аж на 10 сантиметрів.

Фото надане Олегом Федорком.

гадаю, що у віковій категорії 65+ досі тримається мій світовий рекорд зі стрибків у висоту в приміщеннях — 173 сантиметри. А от поліпшити світовий рекорд на стадіоні в цій віковій категорії матиму останню змогу на літніх змаганнях, що відбудуться у другому за величиною місті Швеції — Гетеборгу. Хоч це буде не так легко, адже на ту пору матиму за плечима без двох місяців 70 років».

Нині Олег Федорко вперто намагається повернути дещо втрачену внаслідок хвороби спортивну форму. Займається загальнофізичною підготовкою, 4 рази на тиждень відвідує спортзал. Зазвичай прокидається о 6-й годині ранку, о 7-й — уже там. Вправи ж для спини та преси виконує щодня.

Бо переконаний: якщо людина не робить хоча б цих вправ, уже в 40-50 років її наздоженуть проблеми з хребтом.

Припускаю, що серед відвідувачів спортзалу, очевидно, більше немає людей такого ж поважного віку. «Та ні,

вже аксіома. Давно доведено, що регулярні вправи й фізична активність можуть творити з вашим здоров'ям та статуєю диво. Відверто кажучи, мені самому іноді не хочеться йти до спортзалу — ну, різні ж біоритми бувають. У такому разі переселию себе, приходжу й починаю тренуватися. А коли минають 2 години, ловлю себе на думці, що зовсім не хочеться покидати тренажерну залу».

Нині ж Олег Федорко має шість світових рекордів зі стрибків у висоту. Чоловік з оптимізмом заявляє, що черговий рекордний стрибок може здійснити й у віковій категорії 70+, яка вже не за горами. «Коли «заходиш» у нову вікову категорію, то вважаєшся молодим, — жартує він. — У цьому є певна логіка, адже з тими, кому вже «стукнуло» 75 років, значно легше змагатися. Так що продовжую вести здоровий спосіб життя і тренуватися — як відомо, саморозвитку, самовдосконаленню немає меж». ■

— заперечує пан Олег, — є й старші за мене. До речі, одного разу був такий цікавий випадок: у роздягальні до мене заговорив літній чоловік. «Ти ж Олег Федорко? — поцікавився. — Я прочитав у газеті про те, що в тебе були проблеми зі спиною, через що ти перестав виступати на турнірах, а потім зібрався із силами й почав тренуватися. Твій приклад мене надихнув, тож тепер також відвідую спортзал, щодня плаваю». Потрібно займатися своїм тілом — це

Валентина САМЧЕНКО

■ ФЕСТИВАЛЬНИЙ СИНДРОМ

Чого хоче вона?

Любові, взаєморозуміння і самореалізації,
— підказують фільми сьомого Київського тижня критики

Сім днів сьомого фестивалю арткіно — Київського тижня критики — у культовому столичному кінотеатрі «Жовтень» вмістили 26 фільмів, які мали по кілька сеансів. Організатори нарахували рекордних понад 8 тис. 500 відвідувань (торік — 6 тис. 500, у 2021-му — майже 5 тисяч).

Попри другий рік повномасштабного періоду російсько-української війни, фестиваль проходив у звичному форматі: національні прем'єри українських фільмів, показ гітів Каннського, Венеційського та Берлінського фестивалів і культова ретроспектива. Представляли, зокрема, фільм Софії Копполи про юну дружину попкмуира Елвіса Преслі «Прісцилла» та скандально сприйняту владою Польщі стрічку Агнешки Голланд про біженців «Зелений кордон».

Щоразу з великого екрана глядачі читали прописну істину: культура — на часі. А оголошення про збір на забезпечення засобами розвідувальної діяльності — квадраклетрами — трьох військових підрозділів по напрямках Кременної, херсонському і східному нагадували, в який час проходять кінопокази з обговореннями.

Перша голлівудська акторка українського походження і майже сто років ретроспективи

Виразну жіночу лінію сьомого Київського тижня критики засвідчувала виокремлена одна з чотирьох секцій фестивалю — Програма української ретроспективи «Жіноча роль», присвячена легендарним акторам різних епох. Для постера фестивалю організатори обрали постать Анни Стен (1908—1993) — уродженки Києва, яка була популярна в 1920—1930-х роках у Радянському Союзі, Європі та США. Цю актрису називають першою голлівудською акторкою українського походження.

В організованій з Довженкоцентром програмі ретроспективи у шести фільмах глядачі спостерігали, як протязом майже сторіччя змінювалися акторська гра, жіночі персонажі та ставлення до них. У стрічці «Джальма» 1928 року чеченська дівчина з таким ім'ям знаходить на Кавказі в ущелині пораненого українця Миколу. Рятую йому життя й допомагає одужати. Молоді люди закохуються і перебираються в Україну. Опинившись у традиційному селі, Джальма потрапляє у пастку релігійних, етнічних і патріархальних упереджень. Бо ж не всі радять її приїзду, так само, як й ініціативи Миколи з упровадження колгоспів і механізації.

«Джальма» режисера Арнольда Кордюма — це один з небагатьох фільмів Київської кінофабрики (ВУФКУ), у якому головну роль довірили жінці. Виконавиця — 19-річна актор-

ка Лідія Островська-Кордюм. Надалі вона зіграла ще в кількох фільмах, а після Другої світової війни змінила акторську професію на режисерську і працювала на Київській кіностудії науково-популярних фільмів до 1981 року, знявши за цей період понад пів сотні стрічок.

У «Прометеї» (1935) Іван Кавалерідзе довільно перекремислив однойменну поему Тараса Шевченка та його «Сон» і письменницьку біографію. За сюжетом, селянського сина Івася примусово мобілізовують на Кавказ, а його дівчину, яку зіграла Наталя Ужвій, пан насильно відправляє в бордель. Тим часом Івасю, захопившись героїчним опором кавказців регулярній російській армії, повернувшись у рідне село, піднімає повстання. Стрічка нагадує про легендарну Наталію Ужвій, яка встигла дебютувати ще в період німого кіно, грала в перших звукових фільмах 1930-х, здобула всесвітню славу в 1940-х, а свою останню роль зіграла на початку 1970-х. Одночасно була однією з найталановитіших актрис українського театру.

У «Вечорі на Івана Купала» (1968) головну жіночу роль у стрічці зіграла Лариса Кадочникова. Це була її друга спільна робота з режисером Юрієм Ілленком. До того актриса вже прославилася роллю Марічки у фільмі «Тіні забутих предків».

У містичній драмі за мотивами оповідань Валерія Шевчука «Голос трави» (1992) грають Раїса Недашківська і Ольга Сумська. Другий фільм Наталі Мотузки, знятий на Одеській кіностудії, — це приклад того, чим насправді могло стати українське поетичне кіно, коментують у Довженко-центрі. Саме на подібному перетині поколінь з'явилось унікальне феміністичне кіно, яке отримало схвальні відгуки на Берлінському кінофестивалі, де відбулася світова прем'єра стрічки кілька десятків років тому.

Вона входить у доросле життя

На Київському тижні критиків відбулася українська прем'єра фільму «Назавжди-назавжди» (Україна-Нідерланди) Анни Бурячкової з чудовою операторською роботою Лени Чеховської, який представляли в альтернативній програмі Orizzonti Extra (стрічки нової кіномови або нових імен) цьо-

горічного Венеційського міжнародного кінофестивалю. Стрічка мала робочу назву «Коли нам було 15».

Багатьом «Назавжди-назавжди» нагадав фільм «Стоп-Земля» Катерини Горностай, який у 2021-му отримав «Кришталеве ведмедя» юнацького журі програми Berlinale Generation 14 plus. Хоча стрічка Анни Бурячкової — з іншими акцентами дорослішання підлітків та способами вирішення проблем тих, хто входить у доросле життя.

У контексті останніх років 1990-х симпатична неговірка головна героїня, 15-річна Тоня (Аліна Чебан), по-суті, самотійно намагається вибратися з аб'юзивних стосунків, у яких юнацька любов перетворюється на переслідування з побиттями. На певний час дівчину захищають нові друзі. Однак той, хто захищає скривджену бітою, у якийсь момент застосує силу не за благородними правилами.

Психологічно образи фільму «Назавжди-назавжди» є вивірені. Бо про будь-яку форму насилля підлітки (та й дорослі), як правило, не говорять відкрито. Але переслідування впливає на багато кроків. Хоча зовні дії головної героїні можуть здаватися непослідовні, однак вони сюжетно цікаві. Утворений новий любовний трикутник Тоня—Журик—Саня для більшості глядачів перебирає на себе поверхову увагу. Насправді ж історія — про право вибору. Коли не маєш достатнього досвіду, мало цікавий/цікава батькам і потерпаєш від фізичного насилля — визначитися складніше.

Анна Бурячкова зачіпає складну тему взаємодії світів дорослих і підлітків, коли учнівський жарт на уроці може перерости на велику проблему зі здоров'ям учительки. А потім адміністрація шукає винних. Дівчинку, яка розповідає дирекції правду про подію, однокласники вирішують провчити, заманюючи у порожнє приміщення. Все завершується принизливим роздяганням. І цей епізод — про складності, особливо підліткового вибору в багатомірних системах «я—однолітки—дорослий світ». Без сумніву, «Назавжди-назавжди» — це історія для дорослих глядачів, яка потребує реакції не «чому в неї був секс?», а «як зрозуміти і допомогти якомога

Ольга Сумська у фільмі за мотивами оповідань Валерія Шевчука «Голос трави» (1992).
Фото з сайту kcw.com.ua.

«Назавжди-назавжди». Тоня (Аліна Чебан) і Журик (Захар Шадрін).

швидше пережити травму?».

Українська премія критиків «Кіноколо» відзначила стрічку «Назавжди-назавжди» номінаціями в категоріях «Відкриття року» (переміг документальний фільм «20 днів у Маріуполі» режисера Мстислава Чернова) та «Найкраща акторка» (переважила Карина Хімчук із «Ти мене любиш?»).

Режисерка Тоня Ноябрьова головне питання, яке хвилює юнок, зробила назвою фільму: «Ти мене любиш?». Його ставить героїня своїм батькам, які розлучилися, і лікарю «швидкої», яка приїхала рятувати її від цілеспрямованого передозування пігулками, тоді, коли медик став її другою половиною. Цю стрічку (Україна—Швеція) показували у програмі «Панорама» цьогорічного Берлінського міжнародного кінофестивалю.

У фільмі 17-річна Кіра — донька режисера, студентка театрального інституту — в Києві входить у доросле життя за рік до розпаду Радянського Союзу. Тож до внутрішніх переживань додаються відсутність роботи в митців і продуктів у магазинах. Але з кролика, якого юнка обмінює на годинник, вона не готує їжу.

Чи варто звертати увагу на такі дівчачо-жіночі сентименти тепер, коли триває війна? Як показує кіно і реальне життя, байдужість нікого не робить щасливим. Ні українок, ні Прісциллу з однойменного фільму (США, Італія) — юну доньку американського військового, яка стане дружиною самого Елвіса Преслі. Без взаєморозуміння і любові не здатні утримати надовго разом навіть статус і гроші, якщо є прагнення самореалізації і взаємоповаги. ■

■ ВИБІР «УМ»

Варто також подивитися

1. Резонансний «Зелений кордон» Агнешки Голланд, який є художньою критикою ставлення окремих польських прикордонників до біженців із Сирії, Марокко тощо. На завершення фільму йдуть кадри про доброзичливе ставлення поляків до вимушених переселенців з України після повномасштабного нападу росії 24.02.2022 р.
2. «Опале листя» фінського 66-річного класика кіно Акі Каурісмякі. Події мелодрами відбуваються на тлі радіоовин про російсько-українську війну. Іронічно-щира історія про буденність життя, самотність і бажання її позбутися. Можливо, навіть про кохання. Бо головний герой Голаппо навіть кидє пири заради Неї.
3. Фільм «Ja» Єжи Сколімовського — про віслюка, який після протестів активістів припинив виступати на цирковій арені, але не здобув щасливого життя.

Володимир КОРНИЙЧУК

Близько 80 книг було презентовано нещодавно в рамках «круглого столу» «Українське музикознавство: сучасний стан і перспективи розвитку». Вагомий доробок є результатом 20-річної праці відділу музикознавства та етномузикології Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології імені Максима Рильського НАН України.

Серед представлених видань, зокрема, шість томів «Української музичної енциклопедії», багатотомна «Історія української музики», 3-томний корпус «Українські народні думи», 5-томна «Регіонально-жанрова антологія» українського музичного фольклору, 10-томна серія «Українські народні пісні» (упорядкування Л. Єфремової). Та-

■ КНИЖКОВА ШАФА

Не тільки ноти

Науковці представили нове осмислення історії української музики

жoke є низка ґрунтовних колективних та індивідуальних (С. Грица, А. Іваницький, О. Летичевська, Н. Костюк, О. Немкович, Л. Пархоменко, А. Те-

рещенко, М. Хай та ін.) монографій, а ще публікації невідомо чи забороненої у радянський час української музичної та музикознавчої спадщини (як, наприклад, ораторія «Скорбна мати» Я. Яциневича). Окремо варто згадати й засноване відділом єдине періодичне спеціалізоване видання наукових праць «Музична україністика: сучасний вимір». У пропонуваніх дослідженнях розкривається нове концепційне осмислення історії української музики.

Завдяки тому, що захід відбувався одночасно у конференц-залі Інституту та онлайн-форматі, у ньому змогли взяти участь Національна музична академія України, Львівська та Одеська національні музичні академії, Харківський національний університет мистецтв, Дніпропетровська ака-

демія музики, а також Інститут проблем сучасного мистецтва НАМ України, Прикарпатський національний університет, Національна спілка композиторів України та інші організації.

Директорка інституту, академік НАНУ Ганна Скрипник наголосила, що робота колективу над фундаментальними науковими розробками відбувається в умовах жорсткого недофінансування Академії наук. Однак у межах програми «Національна академія наук — бібліотекам» Інститут відправив у провідні наукові бібліотеки різних регіонів країни великий корпус книжкових підготовлених та видрукованих видань — понад 3 тисячі праць, серед яких помітне місце належить напрацюванням відділу музикознавства та етномузикології. ■

Костянтин РОДИК

У двох попередніх статтях циклу POZZIA (16 та 23 серпня ц. р.) йшлося про те, в який спосіб у нинішній РФ легалізувався фашизм, що його прийнято іменувати — аби відрізнити від італійського і німецького — рашизмом. Але ж не буває так, щоби кабінетна ідея «оволоділа масами» лише своєю «красою і силою» — вона мусять резонувати з суспільними очікуваннями. А ті очікування формують не так рацію, як емоцію. Назагал кажучи — не доктрини, базовані на аналітиці, а історії, що «зачіпають за живе». Так, це про літературу.

Але чи література має вплив на диктаторів? Безперечно. Наприклад, Ленін, аналізуючи провал «революції» 1905 року і коригуючи свою подальшу терористичну стратегію, написав статтю «Лев Толстой как зеркало русской революции» (метафора того заголовку досі активно використовується в культурології). І далі ще у кількох статтях розмірковував про потребу враховувати літературу в політичних розкладах. Знав ціну літературі й Сталін, який створив Спілку письменників, котра замислювала, по-сучасному кажучи, як фабрика тролів. Навіть коли нинішні російські правителі й не мають сентименту до книжки — замість них читають такі компетентні радники, як Павловський чи Сурков. А вони неабияк розуміються на детонаційному потенціалі літератури.

Добрий російський літератор і уважний критик Дмитрій Биков (хоч, як чи не всі тамті позірно не кровожерні інтелектуали — «хороший рускій» з подвійним дном) у книжці есеїв 2008 року випуску зазначив: «Уся російська реальність сучасного зразка вироблена в 1991—1995 роках і відтоді ремонтувалася хіба косметично». Звісно, Путін — не антитеза Єльцину, а його логічне подовження. Принаймні щодо України: нас роззброїв саме перший президент Росії: позбавив ядерного арсеналу, ракет, стратегічної авіації, військово-морського флоту та мінносаперного потенціалу (авжеж, не без підтримки української «п'ятої колони»); Путін лише скористався плацдармом. І Бикову ходить не так про політику, як про соціологію. Про феномен масової підтримки росіянами химерної, м'яко кажучи, поведінки влади.

Звісно, «дикі дев'яності» не вигулькнули нізвідки. Тотальну зневіру породив брежнєвський «застій», а горбачовське цунами «гласності» — хоч як парадоксально — вивільнило масовий нігілізм. Відтак уявну свободу 1991-го швидко заступила прагматична вседозволеність. Під єльцинським гаслом «дозволено все, що не заборонено» раптом будь-що стало можливим. Усі діяли інтуїтивно, без будь-якого оперття на правила (яких, найчастіше, просто ще не існувало), не кажучи вже про геть здевальвовані принципи. Такими були обставини ресоціалізації Путіна по поверненні з п'ятирічної розвідувальної роботи у Східній Німеччині. Він їх не просто прийняв, а максимально поширив/поглибив вже у ленінградський період. Як сказав би Глібов, «щучу кинули у річку».

Тоді Путін ще не зважав на літературу. Але вона вже зацікавилася ним — тобто сповідуваним ним способом життя і «поняттями». 1990-го опубліковано журнальний есей «Зомбіфікація», де під впливом мегапопулярного тоді Кастанеди стверджувалося: «Магія існує, вона надто ефективна — проте лише у своєму власному вимірі. Аби вона впливала на людину, потрібний «психічний фон», що й уможливіє її. Необхідний набір очікувань, що дозволяє певним чином пе-

■ POZZIA

Пєлєвін —

інкарнація Достоевського?

З циклу «Достопєлєвінський». Художник Кей-Кей Ар.

респрямовувати психічну енергію — саме переспрямовувати, бо магічні впливи засновані не на хай як потужних зовнішніх чинниках, а на керуванні внутрішніми процесами жертви, на запуску психічних механізмів, формованих культурою». В суті справи, це була концепція нової, ще не народженої російської пропаганди, «гра у майбутнє». Тож відчитав цю статтю хіба фендом — спільнота поцінувачів наукової фантастики, яка за есеї-есеївських часів була специфічним дисидентським середовищем.

Формально «Зомбіфікація» розвивала деякі положення досі тоді модної повісті братів Стругацьких «Понеділок починається в суботу» (1965). Там, зокрема, йшлося про «співвідношення законів природи і законів адміністрації... вельми глибоке співвідношення між законами адміністративними і законами містичними». Ясна річ, за тих часів це подавалося з вуст блазня, який «був молодшим преаратором і вірив загалом у все. Крім Бога». Саме таким блазнем виглядав автор есею Віктор Пєлєвін, який тоді щойно закінчив аспірантуру. За п'ять років по тому Пєлєвін уже матиме статус найпопулярнішого в Росії письменника, а ще за п'ять журнал *New Yorker* причислить його до шести кращих сучасних письменників Європи.

Отже, Пєлєвін. Найвправніший з сучасних російських письменників, якому вдалося змалювати переконливий соціопсихологічний портрет росіянина 1990—2000-х. Його вплив на суспільну рецепцію цілком зіставний, як на мене, з роллю Достоевського сто років перед тим. Ніла Зборовська писала: «Перший психологічний портрет Російської імперії та російської людини дав М. Гоголь у романі «Мертві душі» (1841). Його вивершив Ф. Достоевський у романному прозові «Брати Карамазови» (1880), проявивши садомазохістський характер типовим для імперської психології, несвідомою основою якої є перверсність сексуальності і патологічний інстинкт жорстокості» (Код української літератури. — К.: Академвидав, 2006).

Пєлєвін у цілком постмодерністському стилі поєднав обидвох класиків: так, ніби не Достоевський медитував на Гоголя, а навпаки. В одному з ранніх пєлєвінських текстів читаємо: «Який руський не любить швидкої їзди Штірліца на «Мерседесі» у Швайцарських Альпах». А в іншому місці так: «Душі нових мертвих руських (душі мертвих нових руських? мертві душі нових руських? руські

душі нових мертвих?»). Інакше кажучи, Гоголь — forever.

Рання проза (1989—1993) Пєлєвіна, переважно у вигляді оповідань та містифікацій наукових розвідок, — це ніби тези до його майбутніх тріумфальних романів. З одного боку, тут яскраво відбилися шокові зміни у стратифікації російського суспільства: країна шанобливо схилила голову перед бандітами. Легалізація «поняття» перекинута з побутово-бізнесового рівня на адміністративну вертикаль, яку чим далі густіше посідають учораšní «бригадири» («раптом подумав, що набагато краще було би відстібувати собі, аніж якомусь мерові»). Сходки авторитетів відбуваються вже не на трущобній «маліні» в якій-небудь «Мар'їній рощі», а в люксовому замиському ресторані з прикметною назвою «Руська Ідея». Пахани починають дбати «за культуру», як ще одне своє статусне брязкальце («Ви чули про Академію наук? Так вона досі існує лише тому, що я віддаю в цю чорну діру половину всього, що маю з Москворецького ринку... А на ті бабки, що йдуть мені з Котельническої набережної, я тримаю три товсті журнали, яких кинув Жора Сорос, коли зрозумів, що для них головний не він, а пара місцевих достоевських. Я не маю з цього ні копійки, та проте з цих хлопців ми кожного дня стаємо набагато духовно крутішими»).

Другий сюжетний напрямок — деконструкція (і водночас реанімація) публічної советської езотерики. У згадуваній «Зомбіфікації» за допомогою нехитрої лексико-фонетичної вправи раптом відкривається шизофренічний код масової свідомості: «Погляньмо, які нігулки щодня ковтала наша душа: Рай-со-бєс. Рай-і-с-полком... Рай-від-діл... Парторг (паром торгує, чи що?)... Усі ці давньомонгольсько-марсіяньські терміни породжують відчуття якоїсь незламної нелюдської сили — ніщо людське не може так зватися... Шизофренія словосполучень (товариш командує). Шизофренія лапок (газета «Правда», газета «Ізвестія»).

Присуд: «Психічний фон, що уможливіє зомбіфікацію». Поки що ця потужну потенцію відчувають, окрім автора, хіба політтехнологи, але невдовзі вони відкриють очі своїм владним патронам. А ті вже відкорегують доповіді підлеглих до навпаки — як там у Пєлєвіна: «Написав до головної газети статтю: «З цим народом можна робити все, що заманеться», і її надрукували, трохи змінивши заголовок: «З цим народом можна твори-

ти великі справи».

Поважна російська критикіння Наталія Іванова, аналізуючи прозу порубіжжя 1990-х, констатувала: «Масовим попитом користується антидемократизм, моральна перверсія-ність, ксенофобія», наслідком чого стала чи не тотальна «сплутана свідомість» російського соціуму. Стосувалося це насамперед посередньої жанрової літератури; Пєлєвін, на її думку, був не так одним з її творців, як реєстратором процесу, який придумав новий градусник для вимірювання суспільної думки — «креативність». Сам Пєлєвін також відокремлював себе від сірого валу невизначеності, продюкованого книжковим ринком, але здавав собі справу, що ця навала ширилася з пандемічною швидкістю, «наповнюючи все докруг загальним розумінням». Наслідок цього процесу, як його побачив Пєлєвін, цілком корелював з трендовим тоді кіносеріалом «Чужий», створеним провідними режисерами Голлівуду (Рідлі Скотт, Джеймс Кемерон, Девід Фінчер). Пєлєвінський висновок був такий: «Простуючися докругньою отрутою, душа трансформується й на місці однієї людини поступово визріває інша».

І це вже був повний перехід від пересмішування Гоголя до продовження небезпечних, менгелєвських, сказати б, експериментів Достоевського. Усе відбувалося так, як і століттям раніше, про що писала пані Зборовська: «На імітаційній основі /тобто, на пересмішуванні Гоголя/ сформувався психотип блазнюючого філософського мазохіста у творчості Достоевського». Саме тоді ж про те саме писала і Н. Іванова: «Щоразу на історичному повороті Росія могла знайти аналог тому, що трапилося у «Бісах», залучаючи до низки прикладів і організованих в Україні Голодомор. Проте російська літературознавиця зупинялася на тому, що Достоевський — лише діагност та аудитор. Насправді російський класик був промовтером нігілістичної пошесті. Його романи, починаючи зі «Злочину і покари», — ніби низка етюдів, як ото шахові, зі психотерору. Він не колекціонер експонатів кунсткामери, а один з тих експериментаторів, що намагалися створити Голема — бодай затим, аби зацікавлено поглянути, що з того вийде.

«Я все своє життя брехав. Навіть тоді, як говорив правду», — звиряється один із персонажів «Бісів». А що, як це авторське підсвідоме усвідомлення трагедії Гоголя, коли той досягнув усю фейковість створеного ним міту, написавши другий том-виправдання «Мертвих душ»? І — збагнувши марноту «контрпропаганди» — впав у невиліковну депресію. Достоевського це не зупинило; пішов далі гратися з психічними збоченнями.

Якось Герман Гессе, ще коли не був письменником, а лише книжковим рецензентом, написав цікаву фразу: «Спілкування з бандитами з романів слід соромитися так само, як і знатися зі справжніми покидьками». Це не про показну цноту, а про ризики бездумного порушення табу. Звісно, література (і наука) на жодні табу не зважає. Але одна річ, коли шоковими результатами експериментів смакують втаємничені, а зовсім інша — коли небезпечні «іграшки» потрапляють до рук масового (або, як казав Гессе, «погано врівноваженого») читача. А пєлєвінський бандітизм, ефебешник та чорти-політтехнологи, які від середини 1990-х густо замешкують його сторінки, вигулькували на книжковому ринку в мільйонах копій. А таке не минається безслідно. ■

РЕГІОНИ

Йде по місту листоноша,
у руках — важлива ноша

Чому пересувні поштові відділення кращі за стаціонарні та чому стаціонарні все ж таки повертаються

Ганна ВОЛКОВА

Керівництво полтавської філії АТ «Укрпошта» розповіло про реформування галузі й роботу в умовах війни. Полтавська філія АТ «Укрпошта» однією з останніх серед обласних представництв впровадила послугу мобільних поштових відділень. І це, за словами її керівника Юрія Набасова, було їй на користь, адже дозволило врахувати як позитивний, так і негативний досвід «першопрохідців». Зате сьогодні філія Укрпошти має найбільше в Україні пересувних відділень. Це сто тридцять екіпажів, які базуються в одинадцяти населених пунктах й оперативно надають послуги.

Про роботу поштового оператора в умовах війни й реформи галузі поштового зв'язку розповіли керівник Полтавської філії АТ «Укрпошта» Юрій Набасов та директор з розвитку мережі Укрпошти полтавського регіону Павло Шестопап під час брифінгу, який пройшов на днях в офіційному медіацентрі ОВА.

Що спільного між Укрпоштою та поштою Німеччини?

— Від початку повномасштабного вторгнення армії РФ Укрпошта припинила свою діяльність лише на один день — 24 лютого 2022-го. З огляду на безпекові моменти та порушення логістичних зв'язків. Уже наступного дня, проаналізувавши логістику, ми відновили подальше надання послуг людям, — зазначив Юрій Набасов. — З перших днів війни Укрпошта зробила все можливе для максимально швидкого відновлення поштового зв'язку з усім світом, а також безперервного надання послуг людям. Наш регіональний підрозділ допомагав із забезпеченням спектра послуг і сусіднім областям.

Одна з переваг пересувних відділень — їхня маневреність. А це вчасні доставки пенсій, матеріальних допомог, товарів першої необхідності, в тому числі продуктів харчування. Особливу ефективність ці відділення показали на деокупованих територіях.

За словами Юрія Набасова, АТ «Укрпошта» стовідсотково належить державі, але функціонує та розвивається за самостійно заробленими коштами. У Європі існує всього дві такі структури — Укрпошта та пошта Німеччини.

— Тож модернізацію ми проводимо за рахунок своїх доходів: робимо ремонти, закуповуємо гаджети, автівки тощо. І, попри воєнний час, продовжуємо розвивати мережу відділень, оптимізувати та покращувати їхню роботу, — зауважив керівник. — Одне з джерел доходів Укрпошти — випуск марок патріотичного характеру, які стали відомі на весь світ. Частина виручених коштів від їх продажу спрямовуємо на підтримку ЗСУ, частину — на соціальні проблеми. Але ми не закрили жодного відділення! Змінюємо лише формат роботи. Якщо раніше у якомусь стаціонарному відділенні працював начальник на пів ставки два дні по три години, то, очевидно, це було економічно недоцільно. Тепер у те ж приміщення пошти двічі на тиждень приїжджає бригада пересувного відділення і працює там три години. Для селян щось змінилося? Ні.

У нас один екіпаж обслуго-

вує 10-15 населених пунктів. Де більше людей — туди машина виїжджає частіше і там довше працюють наші підлеглі, а на хутір, де, буває, живуть двоє стареньких, раз на місяць привозять пенсії.

Сценарій розвитку: цифровізація, релокація, оптимізація

— За час війни ми впровадили багато трансформацій, спрямованих на стовідсоткову цифровізацію Укрпошти, — додав Павло Шестопап. — Процес розрахований на кілька етапів. На першому етапі ми трансформували й автоматизували всі сільські стаціонарні відділення, які обслуговують 1 тисячу 300 і більше людей. Таких відділень в області 59. Ми провели ремонт приміщень, підвели до них інтернет, купили комп'ютери. У населених пунктах, де мешкає менше, ніж 1 тисяча 300 людей, запровадили пересувні відділення.

З першого жовтня цього

— Години роботи й маршрути пересувних відділень ми постійно переглядаємо і, якщо є потреба, вносимо в них необхідні зміни. Найчастіше — додаємо ще один день роботи на виїзді в селі.

року, за словами директора з розвитку мережі Укрпошти Полтавського регіону, розпочався третій етап реформування — цифровізація пересувних відділень. Їх почали оснащувати цифровими касовими апаратами. Тож поступово паперові квитанції, виписування яких займало багато часу, будуть замінені чеками, і в будь-якому селі люди зможуть розрахуватися банківською карткою чи здійснити онлайн-платежі через систему PayPal. Словом, селяни отримають більше послуг і на їхнє оформлення витратитимуть менше часу. У перспективі Укрпошта перейде на повну цифровізацію всіх опцій і послуг.

Відбулися зміни і в роботі міських відділень. Для зручності клієнтів вони тепер працюють довше, до 19-ї години, всіх переведено на п'ятиденний

Під час брифінгу.
Фото пресслужби Полтавської ОВА.

робочий тиждень, більшість відчинено в суботу та неділю.

Тривають оновлення та релокація відділень у райцентрах та великих громадах. Якщо відділення розташовані у старих приміщеннях, для них знаходять нові. Таким чином минулого року були релоковані поштові відділення у Нових Санжарах, Козельщині, Кобеляках,

Градизьку, Опішні й два — у Кременчуці. Цьогоріч у нові приміщення переїхали п'ять відділень.

— Плануємо впровадити комп'ютерні програми забезпечення, щоб прискорити обслуговування, — похвалився Юрій Набасов. — І ми пишаємося тим, що напрацьований нами досвід протягом останнього року з перегляду й активізації пенсійних відомостей буде масштабовано на всю країну.

Цікаво, що в окремих громадах відбувається зворотний процес: відчиняються стаціонарні відділення. Так сталося у Козельщинській громаді, а наразі готуються до відкриття два такі відділення у Пирятинській. За словами Юрія Набасова, ці рішення було прийнято на пропозицію місцевої влади й на основі аналізу навантаження на пересувні відділення: скільки вони

видають пенсій, газет, посилок тощо. Працівників нових-старих відділень спочатку навчають працювати з комп'ютером, після чого вони складають іспити і лише тоді розпочинають виконувати трудові обов'язки.

А десь додається час на обслуговування населення. Тобто це динамічний процес.

Генератори й акумулятори готові до можливих перебоїв зі світлом

Журналістка з Кременчука запитала учасників брифінгу, чи можна продовжити роботу пересувного поштового відділення у селі Пригарівка, оскільки його мешканці скаржаться, що не всі встигають оплатити комунальні послуги й передплатити періодичні видання. На що Павло Шестопап відповів:

— Години роботи й маршрути пересувних відділень ми постійно переглядаємо і, якщо є потреба, вносимо в них необхідні зміни. Найчастіше — додаємо ще один день роботи на виїзді в селі. У нас є куратори в кожній точці базування, вони моніторять ситуацію. Звісно ж, люди можуть звертатися зі своїми претензіями до голів громади чи до старост, хай вони ви-

ходять на нас із відповідними пропозиціями. Повідомити про проблему можна на гарячу лінію або скористатися електронною поштою.

Щодо підготовки відділень головної пошти України до можливих перебоїв з електропостачанням у зимовий час, то Юрій Набасов зазначив, що всі 59 стаціонарних поштових відділень забезпечені генераторами та альтернативними видами живлення. А робота кожного касового апарату на акумуляторах у пересувних відділеннях розрахована на дві доби без підзарядки.

Окрім того, він інформував, що на сьогодні 960 тисяч мешканців Полтавщини скористалися можливістю обміняти старі лампи розжарювання на нові енергоефективні, що за рішенням уряду проводить Укрпошта. Ще 25 тисяч нових ламп взамін старих отримали заклади освіти, здоров'я, ОСББ. Обмін триває й далі, але вже вибірково — лише на головних поштових відділеннях Полтави, Лубен, Кременчука та на 3-му відділенні в Горішніх Плавнях. Загалом Полтавщина отримала поки що трохи більш як мільйон «економок» для обміну. ■

P.S. «Україна молода» неодноразово писала про недоліки в роботі пересувних поштових відділень. Наші читачі регулярно скаржаться на те, що вони отримують періодику з великим запізненням, що екіпажі залишають друковані видання в магазинах і передплатники отримують її або пошарпано, або і взагалі не отримують. А у віддалені населені пункти вони відмовляються їхати. «Оптимізація» ж роботи стаціонарних поштових відділень зводиться до того, що роботу кількох поштарок виконує одна завідувачка.

Але нам цікаво було почути про успіхи в реформуванні нашої рідної Укрпошти, які, можливо, не всі бачать.

«Для того щоб перемагати когось, потрібно навчитися перемагати самого себе!».

■ ПРЕМ'ЄР-ЛІГА

Чемпіонські метаморфози

Перед українським «класико» «Шахтар» здобув першу перемогу з новим тренером, а «Динамо» продовжило серію без перемог

Григорій ХАТА

«Динамо» проти «Шахтаря». Здавалося б, ось вона, довгоочікувана афіша чемпіонату. Утім у нинішньому сезоні все зовсім не так. Принаймні поки що. Адже разом із «класикою» у 13-му турі відбудеться поєдинок, значно важливіший за головне дербі країни. «Полісся» та «Кривбас» в очному протистоянні визначатимуть, хто з них більше гідний очолювати турнірну таблицю ЧУ.

«Це буде матч за перше місце», — каже президент житомирського клубу Геннадій Буткевич, команда якого проводить лише свій перший сезон в еліті вітчизняного футболу.

Із мріями про підкорення вітчизняного футбольного піку нині живуть й у Кривому Розі, хоча й розуміють, що втримати чільну позицію, де наразі перебуває «Кривбас», буде нелегко.

Утім розгромна перемога (3:0) над чинним віцечемпіоном — «Дніпром-1» — дає команді Юрія Вернидуба підстави з неприхованим оптимізмом готуватися до найближчих поєдинків. Спочатку — «Полісся», потім — «Динамо». Після цих поєдинків можна буде з впевненістю говорити про готовність криворізького колективу боротися за чемпіонський титул.

«Непоганий матч у нашому виконанні, а також у виконанні «Дніпра-1». Так вийшло, що через повітряну тривогу розпочали матч із запізненням. Це вплинуло десь на обидві команди. У першому таймі ми грали за вітром, діяли дуже непогано, забивали два хороші голи. Проводили швидкі атаки, а у «Дніпра-1» практично не було моментів. Сьогодні перемогли ми, треба порадіти цьому та швидше про це забувати, адже попереду не менш серйозні матчі», — наголосив Вернидуб.

Невдало склався минулий тур і для

У принциповому регіональному дербі «Кривбас» виявився на голову сильніший за «Дніпро-1». Фото з сайту fckryvas.com.

бронзового призера попереднього чемпіонату. У домашньому матчі «Зоря» мінімально поступилася «Полісся», дозволивши команді Калитвинцева залишитися в групі лідерів. «Ми, звісно, дуже хотіли перемогти. Ця гра була для нас, як за шість очок, а то й більше. Сьогодні наш день», — підсумував захисник житомирян Євген Морозко.

До слова, свій третій поєдинок групового етапу Ліги конференцій — проти «Маккабі» з Тель-Авіва — «Зоря» не грала через форсмажорні обставини, що нині склалися на Близькому Сході.

Водночас чинний чемпіон країни — «Шахтар» — свій поєдинок 12-го туру ЧУ пропуслав, так би мовити, «за домовленістю сторін». Через насичений ігровий графік «гірники» дійшли згоди з «Чорноморцем» про перенесення гри чемпіонату на іншу дату. А в їхньому гостьовому поєдинку Ліги чемпіонів проти «Барселони» відбувся дебют на тренерському містку боснійця Маріно Пушича. За словами нового наставника, «гірники» хоч і мінімально поступилися потужному опоненту (1:2), але показали все, на що він розраховував. «Потрібно

■ ТАБЛО

Чемпіонат України. 12-й тур. «Кривбас» — «Дніпро-1» — 3:0, «Колос» — «Динамо» — 1:1, «Зоря» — «Полісся» — 0:1, «Рух» — «Олександрія» — 0:0, «Минай» — «Верес» — 0:0, ЛНЗ — «Оболонь» — 3:0, «Ворскла» — «Металіст-1925» — 2:2.

Лідери: «Кривбас» — 26, «Полісся» — 25, «Шахтар» — 21 (10 матчів), «Дніпро-1» — 21 (10), «Рух» — 20 (11), «Чорноморець» — 19 (11), «Динамо» — 16 (9).

Ліга чемпіонів. Група Н. 3-й тур. «Барселона» — «Шахтар» — 2:1, «Антверпен» — «Порту» — 1:4.

Турнірне становище: «Барселона» — 9, «Порту» — 6, «Шахтар» — 3, «Антверпен» — 0.

зрозуміти одне: для команди відбулися значні зміни, багато емоцій. Раптово перед ними постав новий тренер. Було три тренери за останні кілька днів. Це дуже багато значить для гравців. Усі завжди думають, що ти маєш просто вийти і грати у футбол, але вони теж люди, в них є емоції», — зауважив Пушич.

Пропустивши поєдинок з «моряками», під орудою боснійського фахівця «Шахтар» упевнено провів чвертьфінальний матч національного Кубка. Першолігова «Вікторія», попри сподівання, що порядок може побити клас, жодних проблем «гірникам» не створила (3:0). «У кубковому матчі найважливіше — виграти і пройти до наступного раунду», — так прокоментував свою першу перемогу на тренерському містку донецького клубу Пушич.

А от столицю «Динамо» уже в третьому матчі чемпіонату поспіль не може перемогти. Цього разу непереборним для «біло-синіх» виявився «Колос». Щоправда, після двох попередніх поразок у грі з ковалівцями динамівці спромоглися на нічию.

«Для того щоб перемагати когось, потрібно навчитися перемагати самого себе!» — заявив один із динамівських наставників Олександр Шовковський. Не виключено, що саме він стане наступником Мірчі Луческу. А швидкістю його призначення Ігорем Суркісом на головну тренерську посаду «Динамо» не в останню чергу залежатиме від підсумку української «класики». ■

■ БОКС

Лівий боковий — для зірки

Анонсований бій за об'єднання чемпіонських поясів у суперважкому дивізіоні можуть відкласти на наступний рік

Григорій ХАТА

Коли британський важковаговик, чемпіон світу за версією WBC Тайсон Ф'юрі у третьому раунді бою проти камерунця Френсіса Нганну впаав на поміст рингу, разом з ним завалилася не тільки вся іміджева конструкція, котру впродовж багатьох років формував навколо себе непереможний Циганський барон. Захиталася й, мабуть, відчутно похилилася вся піраміда професіонального боксу, котру десятиліттями зводили відомі суперважковики, їхні промоутери та впливові функціонери.

За статистикою, минулої суботи в Саудівській Аравії, в Джидді, Тайсон Ф'юрі всьоме в кар'єрі побував у нокауті. Однак потужний удар, яким дебютант суперважкого дивізіону, колишній боєць UFC (змішані единоборства) Нганну збив із ніг володаря чемпіонського пояса WBC, змушує абсолютно по-іншому дивитися на майбутнє Ф'юрі на профі-ринзі. Що казати, якщо дебютант суперважкого дивізіону дозволяє собі знуцальницький танок

перед чемпіоном, якого він щойно відправив у нокаут. «Перед боєм Тайсон іронічно запрошував мене в школу на навчання. Я ж дав йому швидку відповідь», — пояснює свої дії Нганну.

І нехай у підсумку перемога — роздільним рішенням суддів (96:93, 95:94, 94:95) — усе ж дісталася британцеві, Тайсон, схоже, втратив свій статус боксера-ідола. Поєдинок проти новачка-дебютанта мав стати для чемпіона легкою прогулянкою, а вийшло зовсім інакше.

Планувалося, що одразу після бою з Нганну команда британського чемпіона оголосить дату об'єднаної мегабою проти українського боксера. Утім єдина заява, котру наразі виголосили секундант Ф'юрі, — це повідомлення про те, що в грудні 2023 року бою за об'єднання поясів не буде. При цьому в команді Ф'юрі всерйоз розглядають можливість бою-реваншу з Нганну.

«Після цього бою Френсіс став величезною зіркою, героєм. Тепер він може виступати у великих боях, і я проведу зустріч із його людьми, щоб обговорити спільну

Після невиразного бою проти Нганну Тайсону Ф'юрі необхідна пауза для перепочинку та відновлення. Фото з сайту telegraf.com.ua.

роботу. Матч-реванш може виявитися таким же масштабним, як і поєдинок з Усиком. Я запропоную йому елітний бій. Він міцний атлет», — каже Френк Уоррен, промоутер Тайсона Ф'юрі.

Натомість Олександр Усик наполягає на своєму: «Якщо Ф'юрі не готовий до уніфікації, то нехай залишає свій чемпіонський пояс та відпочиває».

До слова, поразка Ф'юрі неабияк розгнівала Нганну. На його думку, судді прийняли неправильне рішення. «Уявіть, що у своєму дебютному бою в профі-боксі я б завдав першої поразки Ф'юрі. Як би це виглядало? Як би це виглядало для всіх людей, пов'язаних із цим бізнесом? Я

знав, що мені не віддадут перемогу. Вважаю, що це ганьба для боксу», — бідкався майстер змішаних единоборств.

Хай там як, а скандальна історія з Нганну дає можливість Ф'юрі додатково підіграти інтерес до об'єднаної бою з Усиком. А можливо, навпаки — це ще одна його спроба відтермінувати або ж узагалі уникнути зустрічі з Усиком.

«Якщо Ф'юрі отримав ушкодження, нехай відпочине. Хочемо, щоб він був у кращій формі. Ми думаємо не тільки про пояси. Намагаємося творити історію, а історія має бути видовищною», — наголосив промоутер Усика Олександр Красюк. ■

ВІДВЕРТО

«Оголитися» в мемуарах

Всесвітньо відома попзірка Брітні Спірс написала автобіографічну книжку «На межі фолу»

Лада ОСА

Американська співачка Брітні Спірс, справжня попзірка 1990-х, опублікувала мемуари «Жінка в мені», де розповіла про найтемніші моменти свого життя. Зокрема, про стосунки з Джастіном Тімберлейком, аборт, образу на батька й сексуалізацію свого сценічного образу.

Автобіографічну книжку вона присвятила двом синам — «коханню її життя» — 18-річному Шону Престону та 17-річному Джейдену Джеймсу.

«Написана з винятковою відвертістю і гумором, революційна книга Спірс висвітлює незмінну силу музики і кохання — і важливість того, щоб жінка нарешті розповіла свою історію на своїх власних умовах», — зазначено в анотації новодруку.

Усе життя Брітні Спірс провела в об'єктиві пильної уваги й знущань. У підлітковому віці журналісти безперестанно ставили відверті запитання, а будучи дорослою, вона опинилася під опікою й не мала права ухвалювати самостійні рішення.

Цілих 13 років співачка не бачила своїх синів без спеціального погодження, не могла обирати собі їжу, пити чай і каву та мати водійське посвідчення. Два роки тому суд нарешті скасував опіку її батька: суддя постановив, що Брітні нарешті може повернути контроль над своїм життям. Однак у нових мемуарах попзірка доводить, що це аж ніяк не щасливий кінець.

У перших розділах книжки вона ділиться переживаннями щодо попереднього ставлення на початку кар'єри. Так, у 1998 році юна Брітні опинилася на верхівці світових попчартів та одночасно зіткнулася з

хвилею критики від журналістів. Вони були переконані, що нова виконавиця — лише продюсерський продукт без власного голосу.

У 17-річному віці Брітні Спірс почала зустрічатися з 18-річним Джастіном Тімберлейком: їхні стосунки тривали з 1999-го по 2002 роки.

У мемуарах «Жінка в мені» вона розповіла, що в 19 років зробила медикаментозний аборт. До того ж додала: якби самостійно ухвалювала рішення, «ніколи б не зробила цього». За її словами, це одна з найтрагічніших подій у її житті: «І все ж таки Джастін був упевнений, що не хоче бути батьком».

«Усе скінчено», — написав пізніше Тімберлейк і покинув співачку. Після цього преса критикувала Спірс за нібито зраду партнера. У своїй книзі вона стверджує, що після складного розриву почувалася «спустошеною».

У 2007 році трапився один із найбільш скандальних епізодів у житті попзірки — гоління голови.

«Протягом багатьох років я була хорошою дівчиною. Я ввічливо усміхалася, поки ведучі телевізійних шоу глузували з моїх грудей, а американські батьки казали, що я руйную їхніх дітей, коли вдягаю короткий топ. І я втомилася від цього», — поділилася співачка.

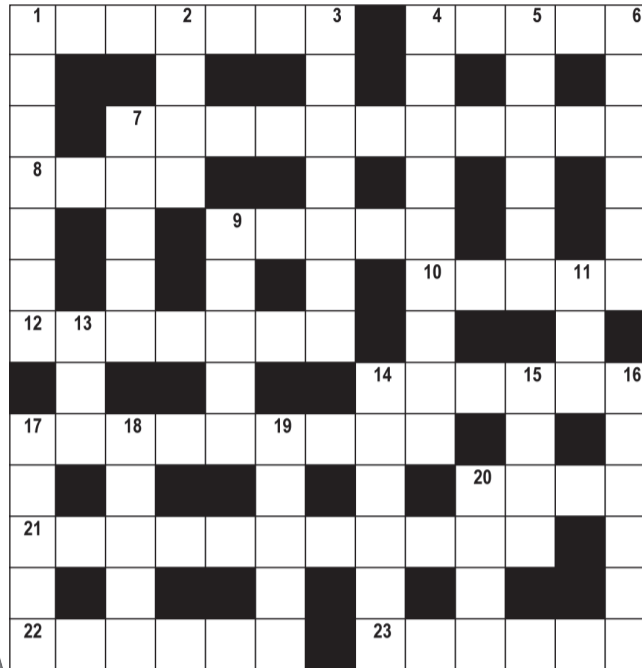
Брітні Спірс.

Після цього Брітні почали вважати «нестабільною», тож наступного року суд вирішив передати її під опіку батька Джеймі та адвоката. У мемуарах співачка розповідає про психіатричну клініку, де її насильно тримали, прив'язували до лікарняного ліжка і змушували вживати ліки. Ба більше, навіть не дозволяли наодинці приймати ванну.

«...Охорона приносила мені конверти з медикаментами й стежила, щоб я вчасно їх приймала. На мій iPhone встановили функції батьківського контролю. Усе перевіряли та контролювали. Геть усе», — коментує Спірс той період.

Співаці вдалося звільнитися з-під опікунства лише в листопаді 2021 року, проте Брітні Спірс стверджує, що потребуватиме ще чимало часу, аби відновитися після такого травматичного досвіду.

«Жінка в мені» в українському перекладі має з'явитися не раніше червня 2024 року. Вийдуть мемуари у видавництві «Наш формат».

КРОСВОРД ВІД МАЛАНКИ №44

По горизонталі:

1. Іронія із жовчу. 4. Один із солістів вокальної формації «Пікардійська терція». 7. Примусова передача від однієї країни іншій громадян, запідозрених у вчиненні злочинів. 8. Купка паперів, акуратно складених один на одного. 9. Офіційна валюта Казахстану. 10. Посадова особа молодшого старшинського складу в Українській галицькій армії. 12. Цікавість, підвищена увага. 14. «Пішов ... — кипів окріп. Прийшов ... — кипить окріп» (скоромовка). 17. Стимул щось робити. 20. Віслоук в Азії чи на Кавказі. 21. Найвища гірська вершина світу. 22. Знаменитий фламандський живописець XVII століття. 23. Великий кухоль для пива, трошки більший за літр.

По вертикалі:

1. «Взяла зілля, поклонилася: «... бабусю». Вийшла з хати: чи йти, чи ні? «Ні, вже не вернусь» (Тарас Шевченко, «Тополя»). 2. Традиційний англійський кондитерський виріб до чаю. 3. Порода овець із довгою тонкою шерстю. 4. Присмерк, пора перед заходом сонця. 5. Вчене звання або посада викладача ви-

щої школи. 6. Спеціальний альбом для зберігання марок. 7. Період кам'яного віку, коли люди виробляли найпримітивніші кам'яні знаряддя. 9. Місто в Білорусі, яке було центром удільного князівства. 11. Герой однієї з казок Шахерезади. 13. Предмет дослідження уфологів. 14. Народна назва квітки ірис. 15. Основна страва для дітей. 16. Церковне покарання за злочини або гріхи. 17. Альтернативна назва угорця. 18. Згусток крові, який може закупорити судини. 19. Гладенька блискачка шовкова тканина. 20. Невеличкий туман чи смог.

Кросворд №43 від 23 жовтня

Наш партнер — Європейський фонд за демократію.

ПРИКОЛИ

Жінка каже чоловіку:
— У неділю сходяжу в церкву, сповідаюся.

Чоловік:
— Валідол візьми, раптом батюшку прихопить.

— Люба, ти забрала дитину з садочка?
— Так.
— Але це не моя дитина!
— Так і та не твоя!

Лекція. Троє студентів на гальорці дуже шумлять. Викладач каже:
— Якби молоді люди на задніх рядах поведилися так само тихо, як

ті, що грають у карти на середніх, то ті, хто сидить попереду, могли б спокійно спати.

— Ти пересолонила.
— Напевно, це тому, що я люблю тебе.

— Це ж як треба мене любити, щоб пересолити чай?

— Раніше наш собака займав перше місце в серці моєї дружини. Тепер це місце зайняв я!
— І як же це тобі вдалося?
— Розумієш, пес настільки розбалуваний, що не їсть те, що дружина готує. А я їм!

ПОГОДА

2-3 листопада за прогнозами синоптиків

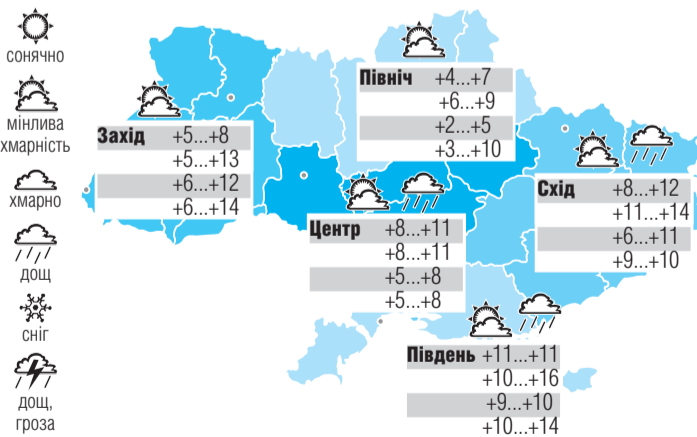
Київ: хмарно, без опадів. Вітер південно-східний, 1,1-2,0 м/сек. Температура вночі +5...+6, удень +9...+10. Післязавтра вночі +4...+5, удень +11...+12.

Миргород: хмарно, місцями опади. Уночі +6...+9, удень +9...+10.

Вінниця: ясно, невелика хмарність. Уночі +5...+6, удень +12...+13.

Одеса: невелика хмарність. Уночі +10...+11, удень +14...+15.

Курорти Карпат: мінлива хмарність.
Трускавець: уночі +5...+6, удень +14...+15.
Моршин: уночі +5...+6, удень +13...+15.

Передплатні індекси: 60970, 1555
Наша адреса: 03047, Київ, пр. Перемоги, 50
Телефон редакції: +38 091 625 66 32
Електронна пошта редакції: ukrmoloda@ukr.net
Рекламне бюро: reklama-umoloda@ukr.net
Відділ реалізації: 454-84-41
sale_umoloda@ukr.net
«УМ» в інтернеті: http://www.umoloda.kyiv.ua

Відділи:
економіки — wagmer@ukr.net
культури, історії, суспільних проблем — vsamchenko@i.ua

Україна молода

Редактор Михайло Дорошенко
Засновник і видавець — ПП «Україна молода»
Свідоцтво про реєстрацію: КВ №3386 від 29.08.98
© Дорошенко М.І., 2013

При використанні наших публікацій посилання на «УМ» обов'язкове. Рукописи не рецензуються і не повертаються. Відповідальність за зміст реклами несе рекламодавець. Комерційні публікації виходять під рубриками: «Український виробник», «Позиція», «Банківська справа», «Фінансова експертиза», «Здоровенки були», «Це — працює!», «Знайомтеся — новинка», «Партнерство», «Програми», «Проекти», «Альма-матер», «Продукт», «Протистояння», «Вітаємо», «Любов і шана». Матеріали із позначкою © друкуються на правах реклами

Газета друкується у видавництвах: «Преса України» — у Києві Зам. 3009044 «Видавничий дім «Високий Замок» — у Львові Зам. блок № 215 Верстка та виготовлення фотоформ — комп'ютерний центр редакції «УМ», Газета виходить щосередини Тираж 58168